

**POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY
OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W POWIECIE
RYBNICKIM**

2021 - 2023

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	3
Założenia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.	5
Ustawa Antyprzemocowa	6
Definicja przemocy w rodzinie	8
Mechanizmy przemocy	10
Teoria przemocy w rodzinie	11
Charakterystyka ofiary przemocy	13
Charakterystyka sprawcy przemocy	16
Rodzina z problemem alkoholowym	20
Przepisy prawne dotyczące przemocy	23
Instytucje pomocowe w Powiecie Rybnickim	27
Analiza problemów społecznych na terenie Powiatu Rybnickiego	28
Charakterystyka osób i zgłaszanych problemów w Punkcie Interwencji Kryzysowej działającego w ramach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.	29
Zestawienie liczy pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej 2017r.	33
Zestawienie liczy pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej 2018r.	36
Zestawienie liczy pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej 2019r.	39
Zestawienie liczby interwencji domowych policji 2017r.	42
Zestawienie liczby interwencji domowych policji 2018r.	43
Zestawienie liczby interwencji domowych policji 2019r.	44
Sprawcy przemocy 2017r.	45
Sprawcy przemocy 2018r.	46
Sprawcy przemocy 2019r.	47
Niebieskie Karty 2017	47
Niebieskie Karty 2018	47
Niebieskie Karty 2020	47
Postępowania Sądowe 2017r.	48
Postępowania Sądowe 2018r.	48
Postępowania Sądowe 2019r.	48
Adresaci Programu	53
Zasady działalności programu	54
Cel główny Programu	54
Cele szczegółowe Programu	55
Ryzyko przy realizacji Programu	58
Realizatorzy Programu	59
Monitorowanie, Ewaluacja	59
Bibliografia	60
Spis rysunków	61
Spis tabel	62
Spis wykresów	63
Załącznik nr 1 (Program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie)	64
Załącznik nr 2 (kontrakt)	71
Załącznik nr 3 (Program psychologiczno – terapeutyczny dla osób stosujących przemoc w rodzinie)	72
Załącznik nr 4 (kontrakt)	76

WPROWADZENIE

Uchwalenie Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Rybnickim na lata 2021 - 2023, to zadanie wynikające z Ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz.U. z 2020. poz. 218 z późn. zm)- zwanej dalej ustawą .

Program został opracowany w oparciu o aktualnie obowiązujące akty prawne i jest spójny z Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021.

Celem strategicznym programu jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie tego zjawiska w Polsce. Program określa szczegółowe zadania do realizowania, ukierunkowane na: rozwój systemu przeciwdziałania przemocy oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, zapewnienie dostępności pomocy osobom i rodzinom z problemem przemocy domowej, kształtowanie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie.

Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 poz. 1876, z późn. zm.) oraz Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2019r. poz. 2277 z późn. zm.).

Do zadań własnych Powiatu należy w szczególności: ¹

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

¹art. 3 ust 3 ustawy

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez Powiat należy w szczególności:

- 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno- edukacyjnych² dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Powiecie Rybnickim ma charakter długofalowy. Działania obejmują lata 2021 – 2023. W miarę potrzeb i sytuacji społecznych mogą ulegać zmianom i udoskonaleniom.

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

- 1) Ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz.U. z 2020. poz. 218 z późn. zm)
- 2) Ustawa z dnia 12 marca z 2004 r o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.)
- 3) Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.).
- 4) Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks Postępowania Karnego (tj. Dz.U. z 2021poz 534 z późn. zm).
- 5) Ustawa z dnia 28 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz.U. z 2020r. poz. 2050 z późn. zm).

² Opracowano na podstawie art. 3 ust 4 ustawy

Założenia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

W celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym realizacji celów ustawowych oraz celów wskazanych w Programie, określono cztery podstawowe obszary zawierające kierunki działań oraz sprecyzowano oddziaływania wobec różnych grup odbiorców:

1. Profilaktyka, diagnoza społeczna i edukacja społeczna: obszar kierowany do ogółu społeczeństwa, w tym do osób i rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie.
2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie: obszar kierowany do osób dotkniętych przemocą w rodzinie (w tym do: kobiet, mężczyzn, dzieci, współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami lub osób niesamodzielnych), jak również do właściwych służb lub podmiotów zajmujących się ochroną i pomocą osobom dotkniętym przemocą.
3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie: obszar kierowany do osób stosujących przemoc w rodzinie, jak również do właściwych służb lub podmiotów zajmujących się oddziaływaniem na osoby stosujące przemoc.
4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie: obszar kierowany do przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Każde z działań we wskazanych obszarach zostało przypisane konkretnym podmiotom odpowiedzialnym za ich realizację. Opisano też przewidywane wskaźniki monitorowania realizacji działań. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie, pomaganie osobom dotkniętym przemocą, a także oddziaływanie na osoby stosujące przemoc jest nadrzędnym celem, który powinien łączyć działania sektora publicznego i organizacji pozarządowych.

Adresaci Programu

Program skierowany jest do:

1. Ogółu społeczeństwa, w tym osób zagrożonych przemocą w rodzinie.
2. Osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
3. Osób stosujących przemoc w rodzinie.
4. Świadców przemocy w rodzinie.
5. Służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie

Realizatorzy Programu

Realizatorami Programu są: – organy administracji rządowej, przy wsparciu państwowych jednostek organizacyjnych realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi, a także Prokuraturą oraz sądami powszechnymi, – jednostki samorządu terytorialnego, przy współpracy podmiotów lub organizacji pozarządowych oraz kościołów i związków wyznaniowych. Program na szczeblu centralnym jest realizowany przez Krajowego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w randze sekretarza lub podsekretarza stanu w urzędzie obsługującym tego ministra, na którego przepisy ustawy nałożyły obowiązek kierowania Zespołem Monitorującym do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie – organem opiniodawczo-doradczym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Na szczeblach wojewódzkich realizatorami Programu są wyznaczeni przez wojewodów Wojewódzcy Koordynatorzy Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Zgodnie z art. 11 ustawy Rada Ministrów do dnia 30 września każdego roku zobowiązana została do składania Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej sprawozdania z realizacji Programu. 2

Ochrona ofiar przemocy domowej

30 kwietnia 2020r. uchwalono Ustawę Antyprzemocową („o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw”), której celem jest ochrona ofiar przemocy domowej. Ustawa weszła w życie 30 listopada 2020r. Wprowadza do polskiego systemu prawnego możliwość natychmiastowego izolowania sprawców przemocy domowej od ofiar.

Co określają przepisy?

Ustawa zakłada dodanie do ustawy o policji z dnia 6 kwietnia 1990 r (t.j. Dz.U. 2020 poz. 360 z późn. zm.) m.in. art. 15 aa, którego ust. 1 stanowi, że Policjant ma prawo wydać wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie w rozumieniu przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, stwarzającej zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby dotkniętej tą przemocą, nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, zwany dalej „nakazem”, lub zakaz zbliżania się do mieszkania

i jego bezpośredniego otoczenia, zwany dalej „zakazem” . Nakaz i zakaz mogą być wydane łącznie i są natychmiast wykonalne.

Art. 15ab ust. 1 ustawy o policji stanowi ponadto, że policjant **wydaje** nakaz lub zakaz

- podczas interwencji podjętej we wspólnie zajmowanym mieszkaniu lub jego bezpośrednim otoczeniu
- w związku z powzięciem informacji o stosowaniu przemocy w rodzinie

Procedura

W przewidzianych prawem sytuacjach uprawniony organ – najczęściej Policja, ale i Żandarmeria Wojskowa – wydaje rzeczony nakaz i wręcza go osobie podejrzanej o znęcanie się, bądź umieszcza w drzwiach mieszkania, jeżeli taka osoba nie jest obecna w momencie podejmowania interwencji, bądź też nakaz wydano na podstawie odpowiedniego zgłoszenia, a nie podczas interwencji. Zgłoszenie poprzedzone jest przesłuchaniem ofiary lub świadków (w myśl przepisów kodeksu postępowania cywilnego- zwanego dalej k.p.c.), a fałszywe zeznania są przestępstwem z art. 233 kodeksu karnego (dalej zwanego k.k.) Nakaz lub zakaz składają się ponadto z szeregu elementów formalnych, z czego konieczne są:

- data czas i miejsce przeprowadzenia czynności, podstawa prawna i treść nakazu lub zakazu
- dane policjantów przeprowadzających czynność
- dane osoby stosującej przemoc w rodzinie i dane osoby dotkniętej przemocą w rodzinie
- uzasadnienie, w którym wskazuje się podstawy faktyczne ich wydania
- pouczenia, w tym o trybie, formie i sposobie wnoszenia zażalenia

Osoba objęta nakazem opuszczenia lokalu może zabrać z niego rzeczy osobiste, a także przedmioty niezbędne do wykonywania pracy. Należy oddać klucze, a zabranie z miejsca zamieszkania kolejnych przedmiotów (jeżeli zapomniano się o nich w momencie opuszczania lokalu) jest możliwe jednorazowo, przy asyście policji.

Niezastosowanie się do zakazu jest wykroczeniem, za które grozi kara aresztu, ograniczenia wolności, bądź grzywny (do 5000 złotych).

Osoba, wobec której wydano nakaz lub zakaz, może złożyć zażalenie (w myśl procedury cywilnej) do właściwego miejscowo dla lokalu, z którego została usunięta, sądu rejonowego. Ten ma obowiązek rozpatrzyć je w ciągu maksymalnie trzech dni od otrzymania zażalenia.

Definicja przemocy w rodzinie

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie **przemoc w rodzinie** to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (w rozumieniu art. 115 § 11 kk), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących *, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

* Ustawa jako członka rodziny definiuje „osobę najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. - Kodeks karny (Dz.U.Nr 88, poz.553, z późn.zm.), a także inną osobę wspólnie zamieszkującą lub gospodarującą”.

Definicja przemocy zawiera cztery podstawowe kryteria, na podstawie których, najczęściej rozpoznaje się przemoc w rodzinie są to:

- ✓ Intencjonalność – jest zamierzonym działaniem ukierunkowanym na ofiarę i ma na celu kontrolowanie jej i podporządkowanie; zmierza do osiągnięcia jakiegoś celu,
- ✓ Dysproporcja sił – brak równowagi sił w rodzinie – jedna osoba jest zdecydowanie silniejsza od pozostałych osób i mając tego świadomość wykorzystuje swoją przewagę;
- ✓ Naruszanie godności i praw – osoba stosująca przemoc narusza godność innych osób, poprzez np. poniżanie, wyśmiewanie, ośmieszanie,
- ✓ Powodowanie cierpienia i szkód – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody doświadczenie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.³

Wyróżnia się następujące rodzaje przemocy:

- **Przemoc fizyczna** – każde agresywne zachowanie skierowane przeciwko ciału ofiary, mogące prowadzić do bólu oraz fizycznych obrażeń (np. popychanie, obezwładnienia,

³www.niebieskalinia.pl

szarpanie, policzkowanie, uderzanie pięścią, kopanie, duszenie, rzucanie przedmiotami, użycie broni).

- **Zaniedbanie** – naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich.
- **Przemoc psychiczna** – agresywne zachowania które mają na ogół charakter poniżający lub budzący poczucie zagrożenia i wywołują emocjonalny ból i cierpienie (np. wyśmiewanie, wyzywanie, krytyka, groźby, kontrolowanie i ograniczenie kontaktu z innymi osobami).
- **Przemoc ekonomiczna** – uniemożliwianie dostępu do rodzinnych dostępów finansowych, okradanie, zaciąganie kredytów i zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli (np. odbieranie zarabianych pieniędzy, niezaspokajanie materialnych potrzeb rodziny, uniemożliwianie podjęcia pracy).
- **Przemoc seksualna** - wymuszanie pożycia seksualnego lub nieakceptowanych i niechcianych praktyk seksualnych.⁴

Przemoc w rodzinie to proces, który rozwija się w sposób niezauważalny; od obrażania się, krytykowania, jednostronnego podejmowania decyzji przez pierwsze awantury, aż do pobicia. W wielu przypadkach po latach związku przemocowego, osoby doświadczające przemocy nie potrafią wskazać momentu, w którym przemoc się zaczęła. Zwykle pierwszy etap znajomości, w której potem będzie dochodzić do przemocy jest piękny i romantyczny. Zachowania krzywdzące pojawiają się stopniowo, a ofiary zaczynają je coraz bardziej usprawiedliwiać i racjonalizować, usuwając ze swojej świadomości wszelkie sygnały ostrzegawcze. Zwykle te pierwsze akty przemocy nie są ani tak wyraziste, ani tak dotkliwe, żeby wzbudzić czujność i wycofać się z relacji. Nadmierna kontrola i zazdrość traktowana jest jako przejaw miłości i troski, a wybuchy gniewu jako efekt przemęczenia i stresu.⁵

Przemoc fizyczna, psychiczna, ekonomiczna i seksualna mogą się przenikać, ale każda może też występować osobno. Osoby dotknięte przemocą w rodzinie często doświadczają kilku jej form jednocześnie, przemoc w rodzinie najczęściej nie jest jednorazowym

⁴ Brown K. Herbert M. „Zapobieganie przemocy w rodzinie”, Wydawnictwo PARPA, Warszawa 1999

⁵ Szymkiewicz B. (2016). Dlaczego tak trudno jest odejść.

zdarzeniem. Zazwyczaj, jeżeli ktoś raz zastosował przemoc wobec bliskich osób, może zastosować ją po raz kolejny.⁶

Osoby zajmujące się zawodowo przemocą w rodzinie obserwują, że przemoc powtarza się w charakterystycznym schemacie zwanym cyklem przemocy. Cykl przemocy składa się zwykle z trzech następujących po sobie faz:

- fazy narastającego napięcia - jest to początek cyklu, który charakteryzuje się wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych;
- fazy ostrej przemocy - następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji;
- fazy miodowego miesiąca - jest to faza skruchy ze strony sprawcy okazywania żalu, która jednak bez specjalistycznej pomocy kończy się nawrotem przemocy spowodowanym ponownym wzrostem napięcia sprawcy.⁷

MECHANIZMY PRZEMOCY – DLACZEGO TAK TRUDNO JEST ODEJŚĆ ?

Czasem trudno zrozumieć, dlaczego osoby, które są krzywdzone przez lata, pozostają w takich związkach. Nieraz zdarza się, że osoba krzywdzona słyszy od bliskich rady „jakbym była na twoim miejscu to bym go już wyrzuciła”, „zrób coś wreszcie z tym”, „jak możesz pozwolić na to, żeby on cię tak traktował”. Osoby krzywdzone podejmują wiele prób

⁶Dunton G.D. „Przemoc w rodzinie” Grupa wydawnicza Bertelsmann Media, Warszawa 2001

⁷ Mazur J. „Przemoc w Rodzinie. Teoria i rzeczywistość” , Wydawnictwo akademickie Żak Warszawa 2002

wpłynięcia na swojego oprawcę, aby zmieniał on swoje zachowanie i żeby uratować ten związek. Najczęściej działania te obejmują:

- tłumaczenie i uświadamianie, w jaki sposób zachowanie wpływa na rodzinę,
- uzyskiwanie od partnera obietnic dotyczących zmiany zachowania,
- wzbudzanie poczucia winy,
- grożenie rozwodem, ujawnieniem przemocy przed dalszą rodziną i przyjaciółmi, wezwaniem policji, itp.
- podporządkowywanie się sprawcy: próba spełnienia jego oczekiwań i chodzenie mu z drogi, żeby tylko powstrzymać agresję.

Z czasem widzą, że nie przynosi to efektu, obietnice poprawy nie są realizowane, a rozmowy stają się niekończącym dialogiem, często monologiem. Bywa i tak, że każda rozmowa na temat przemocy staje się impulsem do kolejnej awantury. Bojąc się kolejnych, agresywnych reakcji, ofiary zaczynają podporządkowywać się sprawcy, tracąc poczucie mocy i wpływu. Własne potrzeby przestają się liczyć i osoba doświadczająca przemocy w końcu traci zaufanie do siebie, nie wiedząc co tak naprawdę czują i czego chcą, w ich życiu pojawia się chaos i niepewność. Stają się wyczerpane i zmęczone. Pomimo krzywd i upokorzeń osoba doświadczająca przemocy ma poczucie winy. Czuje się odpowiedzialna z rodzinę, partnerów i to w sobie szuka przyczyn złego traktowania. To z kolei powstrzymuje ją przed odejściem, a gdy odchodzi to często wraca.

TEORIA PRZEMOCY W RODZINIE

Nie ma jednej spójnej koncepcji teoretycznej, wyjaśniającej pojawienie się przemocy między bliskimi w rodzinie. Różne teorie koncentrują się wokół poszczególnych czynników ryzyka, które mogą zwiększyć ryzyko wystąpienia przemocy. Dyskusje dotyczą przewagi jednych czynników nad innymi, najczęściej społeczno – strukturalnych nad psychopatologicznymi (Kaufman Kantor, Jasiński, 1998).

Podejścia teoretyczne ⁸

1. Podejście psychoanalityczne

⁸ Aronson E. Człowiek istota społeczna . Warszawa 1995.

Koncentrowało się na odchyleniach od normy psychicznej u sprawcy wynikających z wewnętrznych psychologicznych konfliktów. Sprawca ma nadmierny popęd do zachowań agresywnych.

2. Podejście psychodynamiczne – konflikt w relacji z obiektem. Teorie społecznego uczenia się (Bandura, Roy, Schulz lata 70 – 90)

Jednostka w swoim życiu uczy się różnych zachowań. Przemoc domowa jest rezultatem doświadczeń nabytych w domu rodzinnym i otoczeniu społecznym jednostki. Ludzie uczą się agresywnego zachowania obserwując innych. Agresywne zachowanie może dawać „pozytywne rezultaty”, ludzie obserwując te rezultaty uczą się takich zachowań. Tutaj należy jednak zauważyć różnice indywidualne jednostek o których nie mówiło się w tych teoriach.

3. Podejście poznawczo – behawioralne Model Dollarda i Millera frustracja – agresja była modelem wyjściowym do tego podejścia. Autorzy założyli, że w wyniku obserwacji zachowań przemocowych w rodzinie u obserwatorów wytwarza się skrypt poznawczy, pewne charakterystyczne myślenie. Agresywny skrypt powstaje na drodze uczenia się. Może być zastosowany w przyszłości .

4. Podejścia związane z osobowością. Sprawca ma pewne cechy osobowościowe i temperamentalne predysponujące go do zachowań przemocowych.

5. W badaniach populacyjnych okazało się, że istnieją trwałe czynniki ryzyka przemocy wewnątrzrodzinnej. Należą do nich: dziedziczenie wzorca przemocy z rodziny pochodzenia, nadużywanie alkoholu, status zawodowy, status socjoekonomiczny.

Jednostka w swoim życiu uczy się różnych zachowań. Przemoc domowa jest rezultatem doświadczeń nabytych w domu rodzinnym i otoczeniu społecznym jednostki. Ludzie uczą się agresywnego zachowania obserwując innych. Agresywne zachowanie może dawać „pozytywne rezultaty”, ludzie obserwując te rezultaty uczą się takich zachowań.⁹ Sprawca ma pewne cechy osobowościowe i temperamentalne predysponujące go do zachowań przemocowych. Wieloczynnikowy model przemocy – zakłada, że jest to bardzo

⁹ Bińczyńska Jadwiga Bici biją. Wyższa Szkoła Pedagogiczna Związku Nauczycielstwa Polskiego. Warszawa 2001.

złożone zjawisko, na która ma wpływ wiele czynników pozostających ze sobą w różnych relacjach. Są to czynniki społeczne, rodzinne, osobowościowe, kulturowe i inne.

Przemoc jest powtarzalna. Zaczyna się od napięcia sprawcy, jego reakcji na jakiś stres, napięcie narasta, w pewnym momencie następuje potrzeba doznania ulgi, wybuch, potem „okres miodowego miesiąca”, jako sposób na uciszenie ofiary, uniknięcie konsekwencji, po jakimś czasie znowu wybuch.

CHARAKTERYSTYKA OFIARY PRZEMOCY

Ofiara przemocy nie jest przypadkowa, jest dobrana przez sprawcę. Najczęściej pochodzi z rodziny dysfunkcyjnej, ma predyspozycje osobowościowe do bycia ofiarą przemocy, często jest to osobowość zależna. Żyje w ciągłym napięciu, jej życie jest nieprzewidywalne. Sprawca dba o to, aby była zdezorientowana, robi jej „pranie mózgu”.¹⁰

Fazy „prania mózgu”

Rozmiękczenie, Przekształcanie - nowa tożsamość, Ponowne zamrażanie – działania służące utrwalaniu nowej tożsamości, podtrzymywanie

Metody i fazy „prania mózgu”

- Izolowanie, zastraszanie, doprowadzenie do wyczerpania bezustannymi zadaniami, brak snu, brak jedzenia, wymuszanie niechcianych praktyk seksualnych, stosowanie naprzemienne kar i nagród, demonstrowanie władzy, inne;
- Faza rozmiękczenia, izolacja - odizolowanie ofiary od środowiska, od źródeł jakiegokolwiek wsparcia, koncentracja jedynie na relacjach ze sprawcą;
- Monopolizacja uwagi – uniemożliwienie jakichkolwiek działań własnych, działań w obronie, koncentracja na zachciankach i poleceniach sprawcy;
- Zmęczenie, wyczerpanie ofiary – osłabia psychiczną i fizyczną zdolność do stawiania oporu. Groźby wywołują strach i utratę nadziei;
- Demonstracja wszechmocy sprawcy – przekonują o niemożności obrony;
- Faza przekształcania, degradacja – zmuszenie do zaspokajania potrzeb wyłącznie na poziomie zwierzęcym.

¹⁰ Ilnicka Renata Małgorzata, Cichla Joanna. Wybrane aspekty przemocy, diagnoza i profilaktyka. Toruń 2009

- Zmuszanie do spełniania prostych wymagań – wytwarza nawyk posłuszeństwa w ofierze.
- Faza zamrażania – faza mająca na celu wykonywanie przez ofiarę poleceń sprawcy, bierność, bez jakiegokolwiek obrony .

Charakterystyka psychologiczna ofiary przemocy

- Procesy poznawcze – ofiara uważa, że to jej wina, że nic nie może zrobić, że on jest jej władcą, jest silny, że nikt jej nie pomoże, ma wiele przekonań, które trzymają ją w tej sytuacji.
- Syndrom wyuczonej bezradności (model stresu Salayego, fazy reagowania na stres, od fazy prób reagowania i zmiany, poprzez stagnację do fazy wyuczonej bezradności).
- Syndrom sztokholmski – gdy ofiara zwraca się przeciwko obrońcy, jest po stronie sprawcy.

PTSD Zespół stresu pourazowego (Post Traumatic Stress Disorder)

U osób, które doświadczyły przemocy często diagnozuje się zespół stresu pourazowego. Jest to zespół specyficznych symptomów, które mogą pojawić się u osób, po przeżyciu ekstremalnego traumatycznego zdarzenia. Stres traumatyczny powoduje silne reakcje dezorganizacji u osób osłabionych, wyczerpanych z objawami dysfunkcjonalności OUN ¹¹. Zdarzenie traumatyczne jest związane z groźbą utraty zdrowia lub życia lub fizycznej integralności własnej osoby lub innych osób. Wywołuje ono uczucie silnego strachu i poczucie bezradności, niemożności obrony siebie lub innych.

Objawy PTSD wg. DSM IV ¹² : - utrzymujące się odtwarzanie traumy, jakby ponowne jej doświadczanie, częste intruzyjne myśli, koszmary senne, flashbacki związane z urazem - uporczywe unikanie miejsc, ludzi i sytuacji związanych ze stresującym wydarzeniem. Odcinanie się od emocji związanych z tym co przypomina uraz - utrzymujące się objawy pobudzenia psychoruchowego, problemy ze snem, rozdrażnienie, trudności w koncentracji uwagi, niemożność uczenia się oraz cechy charakterystyczne takie jak : lęk,

¹¹ Ośrodkowy Układ Nerwowy

¹² Jacek Wciórka . Kryteria Diagnostyczne według DSM IV. Wrocław 2012.

DSM-IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) – klasyfikacja zaburzeń psychicznych Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego.

wstyd, poczucie winy, złość, poczucie izolacji, poczucie osamotnienia, częste zmiany nastroju, poczucie, że życie jest bez sensu, lęk, napięcie, rozdrażnienie.

Aby rozpoznać PTSD objawy muszą utrzymywać się co najmniej miesiąc od czasu urazu i powodować trudności w funkcjonowaniu jednostki.

Zaburzenia PTSD **Ostre** – utrzymują się dłużej niż miesiąc i wpływają na funkcjonowanie osoby **Chroniczne** – mogą utrzymywać się dłużej niż 3 miesiące **Opóźnione** – mogą pojawić się po kilku miesiącach, a nawet latach **Delikatne i łagodne** – przechodzą same i nie są mocno nasilone.¹³

Klasyfikacja ICD 10.¹⁴

F 43 Reakcja na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne Podstawą wydzielenia tej jednostki jest stwierdzenie nie tylko objawów, ale i wystąpienia jednego z dwóch czynników przyczynowych : wyjątkowo stresującego wydarzenia życiowego powodującego reakcję na stres albo znaczącej zmiany życiowej prowadzącej do długotrwałej przykłej sytuacji, która powoduje zaburzenia adaptacyjne. Zaburzenia w tej grupie są zawsze konsekwencją ciężkiego stresu. Zaburzenia te można uważać za dezadaptacyjne reakcje na ciężki stres.

F 43.0 Ostra reakcja na stres jest to przejściowe zaburzenie, które rozwija się w odpowiedzi na ciężki stres fizyczny lub psychiczny u osoby, która nie wykazuje innych zaburzeń psychicznych. Zaburzenie to ustępuje w ciągu kilku godzin lub dni. Nasilenie ostrej reakcji zależy od właściwości osobniczych danej osoby i stopnia nasilenia stresu. Objawy cechuje duża różnorodność i zmienność, od oszołomienia, szoku, zawężenia pola świadomości i niemożności skupiania uwagi, niemożności rozumienia sytuacji do osłupienia dysocjacyjnego albo pobudzenia. Cały epizod może być objęty niepamięcią, ale nie musi.

F 43.1 Zaburzenie stresowe pourazowe jest to opóźniona lub przedłużona reakcja na wydarzenie stresowe (krótkie lub długotrwałe). Typowe objawy obejmują przeżywanie na nowo stresującej sytuacji, tzw. wtargnięcia, rozpamiętywanie sytuacji. Pojawiają się koszmary senne, pojawiają się poczucie odrętwienia, przytępienia uczuciowego, pojawia się poczucie odizolowania od ludzi, niezdolność do przeżywania przyjemności, (anhedonia). Może pojawić się unikanie sytuacji i działań oraz ludzi mogących przypominać tamte traumatyczne wydarzenia. Zazwyczaj występuje stan nadmiernego pobudzenia, czujność, wzmożona reaktywność na bodźce, bezsenność. Zaburzenie to

¹³ Richard A. Bryant, Alison G. Harvey. Zespół ostrego stresu. Teoria, Pomiar, Terapia.

¹⁴ ICD 10 (Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych) Stanisław Pużyński, Jacek Wciórka. Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia.

powstaje nie bezpośrednio po urazie, ale po okresie latencji trwającej od kilku tygodni do kilku miesięcy. Może utrzymywać się nawet przez kilka lat.

F43.2 Zaburzenia adaptacyjne są to stany napięcia, niepokoju, przygnębienia, które powstają w okresie adaptacji do znaczących zmian życiowych lub stresującego wydarzenia życiowego i zazwyczaj utrudniają funkcjonowanie społeczne. Stresor nie jest tak silny. Może to być zmiana statusu osoby, miejsca pracy, zamieszkania, choroba itp. Objawy : nastrój depresyjny lęk zamartwianie się trudności w koncentracji uwagi wybuchy złości problemy somatyczne problemy ze snem trudności z planowaniem trudności decyzyjne trudności interpersonalne poczucie niemożności działania.

CHARAKTERYSTYKA SPRAWCY PRZEMOCY DOMOWEJ

Nie istnieje typowy portret ofiary przemocy, tak też trudno nakreślić portret sprawcy, zarówno jeśli chodzi o wiek, wykształcenie, status społeczny oraz cechy osobowości. W literaturze spotykamy wiele odmiennych podejść, koncepcji szukających wyjaśnienia zjawiska przemocy w rodzinie.

Poniższy tekst jest próbą uporządkowania aktualnej wiedzy na temat sprawców przemocy domowej.

Osoby o osobowości nieprawidłowej

Często słyszymy, że sprawcy przemocy domowej to po prostu psychopaci, bo tylko psychopata może wyrządzić tyle zła swojej rodzinie. Psychopaci przez większość ludzi postrzegani są jako jednostki społecznie nieprzystosowane, naruszające normy moralne, społeczne i prawne. Ich zachowanie powoduje częste konflikty z otoczeniem. Są niezdolni do miłości, uczciwości, lojalności wobec innych osób. Odznaczają się lekkomyślnością, egoizmem, impulsywnością, niezdolnością do przeżywania poczucia winy, nieodpowiedzialnością. W odczuciu wielu ludzi, tym również profesjonalistów, pojęcie psychopatii ma negatywne znaczenie i nasuwa z reguły obraz osobnika brutalnego, gwałtownego, aspołecznego, popełniającego liczne zbrodnie.

Obecnie przyjmuje się kryteria diagnostyczne osobowości nieprawidłowej sformułowane przez wybitnego znawcę zagadnienia - Cleckleya (1985):

- trwała niezdolność do związków uczuciowych z innymi ludźmi,

- bezosobowy stosunek do życia seksualnego (przedmiotowe traktowanie partnera),
- brak poczucia winy, wstydu i odpowiedzialności,
- nieumiejętność odraczania satysfakcji (dążenie do natychmiastowego zaspokajania popędów i potrzeb),
- utrwalone i nieadekwatne zachowania antyspołeczne,
- autodestrukcyjny wzorzec życia (np. po okresie dobrego przystosowania, a nawet sukcesów, niszczenie dotychczasowych osiągnięć z przyczyn niezrozumiałych dla otoczenia), nieumiejętność planowania odległych celów (koncentracja na teraźniejszości),
- niezdolność przewidywania skutków swojego postępowania,
- niezdolność wyciągania wniosków z przeszłych doświadczeń (tj. nieefektywność uczenia się),
- nie dające się logicznie wyjaśnić przerywanie konstruktywnej działalności,
- swoisty brak wglądu,
- w miarę sprawna ogólna inteligencja, formalnie nie zaburzona,
- nierozróżnianie granicy między rzeczywistością a fikcją, prawdą a kłamstwem,
- brak lęku,
- nietypowa lub niezwykła reakcja na alkohol,
- częste szantażowanie samobójstwem,
- tendencje do samouszkodzeń.

Skutkami powyższych cech jest niedostateczna adaptacja, zachowania antyspołeczne, brak wykształcenia pomimo "dobrej inteligencji", brak zawodu, brak stałych związków rodzinnych, uleganie nałogom (alkohol, rzadko inne uzależnienia), częste konflikty z porządkiem prawnym, które raczej są drobne i przypadkowe (rzadziej są to przestępstwa planowane).

Badania potwierdzają, że osoby z osobowością nieprawidłową stanowią znaczny odsetek mężczyzn uparciwie znęcających się nad swoją rodziną.

Osoby uzależnione od alkoholu

Według niektórych statystyk 95% przypadków bicia partnerki ma związek z alkoholem. Niektóre badania wskazują, że 40% partnerów znęcających się nad rodziną to osoby uzależnione od alkoholu. Prawdopodobieństwo wystąpienia aktów przemocy w rodzinach alkoholowych jest ponad dwukrotnie większe niż w pozostałych. Istnieją badania, które stwierdzają, iż w przypadku kobiet maltretowanych przez nadużywających alkohol mężów, wyraźna jest tendencja do powtarzania się w ich małżeństwie sytuacji rodzinnej z dzieciństwa. Córki brutalnych, nadużywających alkoholu ojców, decydowały się na małżeństwo z mężczyznami prezentującymi te same cechy czy skłonności. Badania potwierdzają, że alkohol wzmacnia chemiczne uszkodzenia mózgu i działa silniej na osoby z nieprawidłową osobowością.

Pernanen (1981) w swoich badaniach nad wpływem alkoholu na przestępczość wskazuje, że istnieją trzy następujące mechanizmy:

- alkohol redukuje zahamowania i wyzwala zachowania przestępcze, dewiacyjne;
- alkohol zmienia aktywność neuroprzekaźników, co wiąże się z rozwojem zachowań agresywnych;
- przewlekły alkoholizm prowadzi do dysfunkcji kory mózgowej, szczególnie płata skroniowego, co również sprzyja patologii zachowania.

Autor ten zwraca również uwagę na mechanizm psychosomatyczny, w którym alkohol sprzyja powstaniu hipoglikemii i zaburzeń fazy REM snu, co z kolei wzmacnia rozwój drażliwości i agresywności.

Można spotkać się z twierdzeniem, że alkoholizm prowadzi do nieodwracalnych zmian charakterologicznych. Obecny poziom terapii uzależnień zmusza do bardziej ostrożnego wygłaszania takich sądów. Zdarzają się, oczywiście, przypadki alkoholizmu z organicznymi uszkodzeniami mózgu, któremu towarzyszą patologiczne zachowania. Zachowania te nie ulegają zmianie nawet po zaprzestaniu picia i gruntownej terapii.

Osoby z organicznym uszkodzeniem mózgu

Przebieg uszkodzenia albo schorzenia, mózgu może powodować lub powiększać trudności adaptacyjne człowieka, zwłaszcza przy działaniu innych niekorzystnych czynników

środowiskowych i może prowadzić do antyspołecznych czy też przestępczych zachowań. Wyniki badań na temat wpływu organicznych uszkodzeń na kształtowanie się zaburzeń w zachowaniu i nieprzystosowania społecznego są niejednolite, choć w wielu z nich taki związek się stwierdza. W jednym z badań u prawie 90% mężczyzn bijących żony stwierdzono poważne urazy głowy, prowadzące do okresowej utraty świadomości. Seria innych badań wykazała, że 60% mężczyzn bijących swoje żony doznało wcześniej urazu głowy. Sam uraz nie musi być powodem agresji, ale może upośledzać zdolność jej kontrolowania. Osoby ze schorzeniami ośrodkowego układu nerwowego powinny znajdować się pod stałą opieką neurologiczną i psychiatryczną.

Osoby z padaczką skroniową

Badania, jakim zostali poddani mężczyźni bijący swoje żony, wykazują, że u 30% badanych występowała padaczka skroniowa. Według innych badań, u pacjentów cierpiących na padaczkę skroniową u 50% stwierdzono incydenty przemocy. Sporadyczna przemoc mająca związek z padaczką przejawia się w rozmaitych formach: od napadów rozdrażnienia po wybuchy wściekłości skierowanej przeciwko ludziom, zwierzętom czy przedmiotom. Napadu padaczkowego się przy tym nie odnotowuje. Czasem bywa to bezładna przemoc, po której następuje amnezja. Innym razem gniew narasta, a w punkcie kulminacyjnym występują drgawki. Dużym i małym napadom padaczkowym towarzyszą zwykle zmiany świadomości (stan dezorientacji, poczucie nierealności), a niekiedy i zaburzone zachowanie. Mogą pojawić się omamy wzrokowe i słuchowe. Zaburzeniom tym towarzyszy często lęk, niepokój, depresja, nienawiść. Częściej na opisywany zespół zaburzeń cierpią mężczyźni. Napady występują nagle, bez widocznego powodu. Zaczyna się od przemocy werbalnej, nagłego potoku przekleństw i bluźnierstw. Nierzadko towarzyszy temu warczenie, szczerzenie zębów, groźne pomruki. Fizyczna przemoc, jeśli do niej dochodzi, przybiera często formę kopania, drapania, plucia i gryzienia. W odróżnieniu od osób z osobowością nieprawidłową, osoby cierpiące na tę formę zaburzeń odczuwają po ataku wyrzuty sumienia. Ważne jest właściwe zdiagnozowanie padaczki skroniowej, gdyż ataki padaczkowe powodujące wybuchy przemocy można z dobrym skutkiem leczyć.

Osoby chore psychicznie

Przemoc w rodzinie może mieć związek z chorobą psychiczną sprawcy. Gniew i związana z nim agresja mogą pojawić się w ostrych psychozach. Jest to grupa chorób o dosyć ostrym

(kilka godzin, dni, tygodni) początku, charakteryzująca się poważnym zaburzeniem związków człowieka z rzeczywistością. Mieszczą się tu takie choroby jak: schizofrenia (ostry początek lub nawrót), choroby afektywne, zespoły związane z nadużywaniem narkotyków, psychozy związane z odstawieniem alkoholu. Pacjent w ostrej psychozie może być niebezpieczny zarówno dla siebie, jak i otoczenia. W takich sytuacjach niezbędna jest pomoc psychiatryczna¹⁵

Oczywiście, wszelkie próby zrozumienia, wytłumaczenia czynów sprawców niosą za sobą ryzyko zbytich uproszczeń, usprawiedliwień, szybkich diagnoz i cudownych rozwiązań. Niemniej jednak wydaje się, że komplementarna diagnoza sytuacji jest nieodzowna do właściwie skonstruowanego planu pomocy rodzinie uwikłanej w przemoc.

RODZINA Z PROBLEMEM ALKOHOLOWYM JAKO POTENCJALNE ŚRODOWISKO PRZEMOCY DOMOWEJ.

Alkoholizm jest chorobą, która dotyka wszystkie osoby pozostające z osobą chorą w bliskich relacjach, są to najczęściej członkowie jej rodziny. Wanda Sztander w swojej książce pt. „Pułapka współzależnienia” porównuje funkcjonowanie rodziny alkoholowej do zabawy „Rolnik sam w dolinie” cyt. „Rolnik bierze żonę, żona bierze dziecko, dziecko bierze niani... itd”. Żeby zrozumieć na czym polega ta analogia warto poprzyglądać się funkcjonowaniu poszczególnych członków rodziny. Zaczniemy zatem od osoby uzależnionej od alkoholu.

W rezultacie nadmiernego spożywania alkoholu do osoby uzależnionej zaczynają docierać informacje o negatywnych konsekwencjach picia (wymówki żony/męża, upomnienie w pracy, długi zaciągnięte na zakup alkoholu itp.). Osoba taka wie, że przyczyną tych problemów jest nadmierne picie, ale jednocześnie odczuwa silną, natrętną potrzebę zaspokojenia głodu alkoholowego. Aby poradzić sobie z tym konfliktem wewnętrznym i zaspokoić potrzebę przyjemności, alkoholik zaczyna fałszować obraz rzeczywistości. Uaktywnia się u niego mechanizm uzależnienia - system iluzji i zaprzeczeń, który po pewnym

¹⁵ źródło: Artykuł Sylwii Kluczyńskiej zamieszczony w nr 3/1999 Dwutygodnika "Niebieska Linia".

czasie działa w sposób automatyczny i nieświadomy. Mechanizm polega na tym, iż osoba uzależniona inaczej zaczyna postrzegać swoje otoczenie, własne zachowanie i zachowanie swoich najbliższych. Najczęstszymi sposobami alkoholika w radzeniu sobie z konfliktem wewnętrznym jest *minimalizowanie* np. wypilem tylko małe piwko, *zaprzeczanie prostym faktom* np. wcale nie jestem pijany, *racjonalizowanie* np. piję bo mam złą żonę, *intelektualizowanie* np. wino czerwone robi dobrze na krew, *obwinianie* np. piję bo źle zarabiam, *wypieranie* np. jestem dobrą matką bo moje dzieci są czysto ubrane, *odwracanie uwagi* np. ciekawe czy ten kurator, który mnie sprawdza jest abstynentem, *fantazjowanie* np. gdybym tylko chciał to byłbym prezesem tej firmy, *koloryzowanie wspomnień* np. była super impreza, *marzeniowe planowanie* np. kiedyś będę zwiedzał świat.

Przyjrzyjmy się, co w tym czasie dzieje się z rodziną alkoholika.

Kiedy w rodzinie pojawia się problem alkoholowy, wszyscy jej członkowie doświadczają szkód natury emocjonalnej. Cała uwaga domowników koncentruje się na osobie alkoholika, gdy ten stopniowo wychodzi ze swych dotychczas pełnionych ról np.: roli męża, matki, partnera, syna, córki itp. Jego zachowanie zakłóca ustalony w rodzinie schemat. Aby ustabilizować sytuację, domownicy muszą przejąć obowiązki osoby chorej, co często powoduje u nich frustrację i niezadowolenie.

Gdyby spojrzeć z boku na alkoholika i jego rodzinę, można by odnieść wrażenie, iż porozumiewają się w różnych językach. Trudno o logiczny kontakt, kiedy osoby inaczej postrzegają rzeczywistość, a martwym obszarem rozmów są uczucia i przeżycia związane z alkoholem. Oczywiście pomiędzy domownikami może dochodzić do awantur i głośnej wymiany zdań, ale nie można tego nazwać wzajemną rozmową, która ma na celu znalezienie rozwiązania problemu.

W rodzinie zaczynają wytwarzać się różne rodzaje przystosowań do zaistniałej sytuacji. Najczęściej są to zachowania podtrzymujące alkoholika w jego chorobie. Przykładem może być sytuacja, gdy współmałżonek uzależnionego załatwia zwolnienie lekarskie (gdy ten jest pijany i nie jest w stanie wykonać swoich obowiązków), by usprawiedliwić jego nieobecność w pracy. Takie działanie ma na celu uchronienie alkoholika przed utratą zatrudnienia, co w efekcie spowodowałoby pogorszenie sytuacji finansowej wszystkich pozostających na jego utrzymaniu osób. Rodzina stara się ukryć wstydlivy problem przed otoczeniem stale chroniąc alkoholika i siebie przed doświadczaniem konsekwencji jego picia. Najbliżsi chorego mają „dobre” zamiary. Wierzą, że alkoholik doceni ich starania i zaprzestanie nadmiernego spożywania alkoholu. Jednakże taka ich postawa stwarza uzależnionemu komfort dalszego

picia. Przy jednoczesnej ochronie alkoholika, rodzina kieruje w jego stronę prośby, groźby, wymówki, liczne napomnienia i wyrzuty, które są przez niego odbierane jako atak na swoją osobę. Przez pryzmat mechanizmu uzależnienia jest przekonany, że skoro nie doświadczył konsekwencji to jego spożywanie alkoholu nie przynosi żadnych problemów, po co zatem ograniczać lub co gorsza całkowicie zrezygnować z dalszego picia. Czuje się nierozumiany i nieakceptowany przez swoich najbliższych. W naturalny sposób mobilizuje wszystkie siły do obrony. Członkowie rodziny doświadczają uczucia wstydu, smutku, strachu, złości, bezradności. Mają zachwiane poczucie bezpieczeństwa, żyją w ciągłym lęku. Nierzadko w takich sytuacjach w rodzinie pojawia się problem przemocy. Alkoholik może zachowywać się agresywnie wobec krewnych, ale również może przybrać rolę osoby doświadczającej przemocy. Utrwalona forma funkcjonowania w długotrwałej, trudnej i niszczącej sytuacji związanej z patologicznymi zachowaniami uzależnionego partnera, ograniczająca w sposób istotny swobodę wyboru postępowania, prowadzącą do pogorszenia własnego stanu i utrudniającą zmianę położenia na lepsze nazywamy terminem współuzależnienia. Współuzależnienie najczęściej rozwija się u małżonków lub partnerów osoby uzależnionej. Osoby te są najbardziej narażeni na ponoszenie szkód związanych z uzależnieniem, ponieważ to oni podejmują największy wysiłek w dążeniu do poprawy sytuacji rodzinnej. Ich koncentracja skupia się na osobie uzależnionego. Czynią starania, aby przestał pić, jednocześnie starają się chronić dzieci, by nie poniosły konsekwencji z powodu dysfunkcji drugiego rodzica. Osoba współuzależniona wyzbywa się własnych potrzeb, gdyż celem jej życia staje się opieka nad innymi. Taki schemat utrwalany przez lata powoduje, że nawet jeśli alkoholik przestaje pić, to symptomy współuzależnienia u jego bliskich nie znikają. Przeglądając się funkcjonowaniu takiej rodziny nie można pominąć sytuacji wychowujących się tam dzieci. Dzieci znajdują się w trudniejszym położeniu aniżeli osoby dorosłe ponieważ mają mniejszy wpływ na zmianę tych zachowań. Niejednokrotnie obarczone dużym wstydem ukrywają to co dzieje się w ich domu, robiąc dobrą minę do złej gry np. tłumaczą, że mama źle się poczuła, zamiast powiedzieć, że mama znów leży pijana. Dzieci czekają na zainteresowanie rodzica, jego miłość, pomoc i opiekę, lecz zostają odsunięte na dalszy plan. Z biegiem czasu ich funkcjonowanie również ulega zmianie. Zaczynają odgrywać w rodzinie nowe role. Są to role: bohatera rodzinnego, kozła ofiarnego, maskotki i dziecka niewidzialnego. **Bohaterem** jest zazwyczaj najstarsze dziecko w rodzinie, które zastępuje zwykle pijącego rodzica, przejmując za niego obowiązki. Bohater zajmuje się innymi, ale nie sobą. **Kozioł ofiarny** odwraca uwagę od rzeczywistych problemów

rodzinnych. Najczęściej jest to buntownik, zły uczeń, odbiorca agresji alkoholowej. Wzrasta w poczuciu, że jest wszystkiemu winien. ***Dziecko maskotka*** odwraca uwagę od rodzinnego problemu poprzez przymilanie się, błaznowanie. Sprawnie rozładowuje napięcie rodzinne. ***Dziecko niewidzialne*** pozostaje z boku rodziny. Jest to najczęściej najmłodsze z dzieci. Nieobecne, wycofane w świat własnych fantazji.

Dzieci mogą podejmować więcej niż jedną z ról i zachowywać się różnie w zależności od sytuacji, w której się znajdują. Koszty, które ponoszą dzieci są tak wysokie, że towarzyszą im przez całe życie wpływając destrukcyjnie na jego jakość. Doświadczenia te powodują zaburzenia w kontaktach z samym sobą oraz z innymi osobami, szczególnie z bliskimi.

Alkoholizm jest chorobą, która dotyka całą rodzinę. W związku z tym nie tylko osoba uzależniona ma możliwość podjęcia odpowiedniego leczenia, ale również członkowie jej rodziny. W poradniach alkoholowych są przygotowane dla nich oferty pomocowe. Są to najczęściej grupy terapeutyczne skierowane dla osób współuzależnionych jak również DDA czyli dorosłych dzieci alkoholików. Pomoc terapeutyczna ma na celu umożliwienie zrozumienia schematów własnego postępowania i co za tym idzie zapoczątkowanie procesu zmiany.

PRZEPISY PRAWNE DOTYCZĄCE PRZEMOCY

Art. 207 k.k:

§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 1a.

Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 190 k.k. Karze podlega ten, kto stosuje groźby popełnienia przestępstwa na szkodę kogoś lub najbliższych i wzbudza obawę tych osób, że zostaną one spełnione.

Art. 197 k.k. Przestępstwem jest stosowanie przemocy seksualnej, a w szczególności w postaci gwałtu czyli wymuszenia współżycia przemocą, groźbą lub podstępem. Przy gwałcie konieczny jest wniosek osoby pokrzywdzonej. W przypadku nieletnich poniżej 15 roku życia nie.

Przestępstwo znęcania się jest przestępstwem ściganym z urzędu, co oznacza, że policja i prokuratura mają obowiązek wszcząć postępowanie karne niezależnie od woli pokrzywdzonego. Mogą to zrobić jeśli posiadają informacje lub zostali w jakikolwiek sposób powiadomieni o przestępstwie ściganym z urzędu.

Art.304 § 1 k.p.k

§ 1. Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję. Przepisy art. 148a oraz art. 156a stosuje się odpowiednio.

§ 2. Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

§ 3. Zawiadomienie o przestępstwie lub własne dane świadczące o popełnieniu takiego przestępstwa, co do którego obowiązkowe jest prowadzenie śledztwa przez prokuratora, Policja przekazuje wraz z zebrany materiał niezwłocznie prokuratorowi.

Art.12 Ustawy o Przeciwdziałaniu Przemocy w Rodzinie. Stanowi on, że osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych powzięły podejrzenie o przestępstwie na rzecz najbliższych powinny niezwłocznie powiadomić o tym policję lub prokuratora.

PROCEDURA "NIEBIESKIE KARTY" (NK)

Procedura „Niebieskie Karty” (NK) to ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

Niebieskie Karty to procedura, która potocznie nazywana jest Niebieską Kartą. Warto jednak wiedzieć, że postępowanie rozpoczynane jest od wypełnienia Niebieskiej Karty A, kończy się na Niebieskiej Karcie D, stąd nazwa Niebieskie Karty.

Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” w sytuacji podejrzenia występowania przemocy w rodzinie następuje poprzez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” (NK-A) przez przedstawiciela policji, pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia lub gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Katalog podmiotów uprawnionych do zainicjowania procedury NK jest zamknięty.

Co do samego przebiegu procedury Niebieskie Karty, jest ona podzielona na 6 etapów, które następują kolejno po sobie:

1. Wszczęcie procedury.
2. Opracowanie indywidualnego planu pomocy.
3. Oddziaływanie na sprawcę przemocy.
4. Realizacja indywidualnego planu pomocy.
5. Ewentualne zdarzenia niebezpieczne w trakcie procedury „Niebieskie Karty”.
6. Zakończenie procedury „Niebieskie Karty”.

Dzięki wsparciu różnych służb i instytucji współdziałających w ramach Procedury Niebieskie Karty, można uzyskać również pomoc w zapewnieniu bezpieczeństwa; wsparcie w rozwiązywaniu trudnej sytuacji (nie tylko związanej z przemocą, ale np. w uniezależnieniu się od sprawcy w kwestiach materialnych, zawodowych, mieszkaniowych, jak również pomoc psychologiczną, prawną lub inną); jak również monitoring zmieniającej się sytuacji czy podejmowanie przez specjalistów działań mających na celu zmianę zachowania sprawcy, poczynając od uświadomienia sprawcy konsekwencji stosowania przemocy i tego, że różne instytucje będą interesować się jego/jej zachowaniem, działań edukacyjnych, zobowiązania do leczenia odwykowego, a w określonych prawem przypadkach również np. zakaz kontaktu, zbliżania się, nakaz eksmisji.

Należy pamiętać, że każda osoba doznająca przemocy ma prawo do uzyskania bezpłatnej

pomocy ze strony właściwych służb i instytucji, a mianowicie:

1. Interwencję kryzysową i wsparcie;
2. Poradnictwo medyczne, psychologiczne, prawne, zawodowe, rodzinne;
3. Badanie lekarskie w celu ustalenia uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej oraz wydanie stosownego zaświadczenia lekarskiego;
4. Bezpieczne schronienie;
5. Ochronę przed dalszym krzywdzeniem poprzez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania oraz zakaz kontaktowania się i zbliżania;
6. Pomoc w uzyskaniu mieszkania socjalnego.¹⁶

¹⁶ Źródło infor.pl

INSTYTUCJE POMOCOWE WSPIERAJĄCE MIESZKAŃCÓW POWIATU RYBNICKIEGO

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku
2. Komenda Rejonowa Policji w Rybniku, Komisariaty Policji w poszczególnych gminach Powiatu Rybnickiego
3. Prokuratura Rejonowa w Rybniku
4. Sąd Rejonowy w Rybniku
5. Ośrodki zdrowia z terenu Powiatu Rybnickiego
6. Parafie z terenu Powiatu Rybnickiego
7. Szkoły oraz przedszkola z terenu Powiatu.
8. Poradnia Psychologiczno — Pedagogiczna w Czerwionce – Leszczynach
9. Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej Powiatu Rybnickiego
10. Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Powiatu Rybnickiego
11. Zespoły Interdyscyplinarne ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Powiecie Rybnickim
12. Państwowy Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Rybniku.
13. Poradnie Zdrowia Psychicznego
14. Poradnie Leczenia Uzależnień
15. Oddziały Dienne Terapii Uzależnień
16. Biura poselskie (w zakresie bezpłatnych porad prawnych)
17. Instytucje pozarządowe

ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE POWIATU RYBNICKIEGO

Właściwe zdiagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie jest bardzo trudne. Przemoc domowa jest problemem złożonym, o którym nie łatwo się rozmawia, który jeszcze trudniej zbadać. Istniejące statystyki pozwalają oszacować jedynie jego przybliżone rozmiary. Oficjalne statystyki nie obejmują niezgłaszanych przypadków przemocy, a problematyka przemocy jest traktowana, jako sprawa wstydliva, drażliwa, skrywana w czterech ścianach domu, stąd proces badawczy napotyka na liczne bariery metodologiczne. Stosowaniu przemocy towarzyszy często uzależnienie od alkoholu. W związku z tym należy zwrócić uwagę na fakt, iż osoby będące ofiarami przemocy to bardzo często są osoby współuzależnione oraz uzależnione od alkoholu i/lub innych substancji psychoaktywnych.

Diagnozę problemu przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Rybnickiego opracowano na podstawie danych będących w posiadaniu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku czyli danych statystycznych ze sprawozdań Urzędów Gminy, Sądu Rejonowego w Rybniku, Zespołów Interdyscyplinarnych, Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Policji, Punktu Interwencji Kryzysowej, Ośrodka Interwencji Kryzysowej i Psychoterapii w Rybniku.

W celu właściwego zaplanowania podejmowanych działań na lata 2021 – 2023 niezbędne jest dokonanie analizy problemów społecznych na terenie Powiatu Rybnickiego z uwzględnieniem problemu przemocy w rodzinie.

Powiat Rybnicki liczy **78.2136** mieszkańców (stan na 30.12.2019r.) z czego **50,8%** stanowią kobiety, a **49,2 %** mężczyźni.¹⁷

Czerwionka – Leszczyny - 42.121 mieszkańców

Gaszowice – 9.798 mieszkańców

Lyski- 9.654 mieszkańców

Jejkowice – 4.154 mieszkańców

Świerklany – 12.486 mieszkańców

¹⁷ Dane statystyczne Starostwa Powiatowego w Rybniku

CHARAKTERYSTYKA OSÓB I ZGŁASZANYCH PROBLEMÓW W PUNKCIE INTERWENCJI KRYZYSOWEJ DZIAŁAJĄCYM W RAMACH POWIATOWEGO CENTRUM POMOCY RODZINIE W RYBNIKU.

Punkt Interwencji Kryzysowej od 2016r. działa w ramach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku. Dyżurują w nim następujący konsultanci: Konsultant ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Konsultant ds. Uzależnienia i Współuzależnienia, Psychoterapeuta, Psycholog i Radca Prawny. Do Punktu Interwencji Kryzysowej zgłaszają się mieszkańcy Powiatu Rybnickiego, którzy znajdują się w kryzysie (wybór, decydowanie się, zmaganie, walka w której konieczne jest działanie pod presją czasu).

Kryzys może być spowodowany utratą zatrudnienia, śmiercią bliskiej osoby, rozwodem, konfliktami w relacjach, problemami wychowawczymi, samotnością, chorobą lub innymi czynnikami. Osoby borykające się z problemami osobistymi, bardzo często chcą uzyskać pomoc w doświadczaniu przemocy ze strony swoich najbliższych lub zgłaszają brak umiejętności w konstruktywnym radzeniu sobie ze złością. Do PIK-u zgłaszają się również osoby borykające się z problemem uzależnienia oraz ich najbliżsi. Szukają głównie pomocy i wsparcia w zatrzymaniu rozwoju uzależnienia.

Osoby te są zazwyczaj kierowane przez kuratorów sądowych, pracowników socjalnych, lekarzy, policję, pedagogów szkolnych oraz członków Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Część zgłaszających się, sama szukała informacji na temat możliwości uzyskania wsparcia w przeżywanych trudnościach, znajdowała je na stronie Powiatowego Centrum Pomocy w Rodzinie w Rybniku. Inne osoby podawały również, że zainteresowały się ulotką informacyjną, w trakcie załatwiania spraw w instytucjach pomocowych.

Kolejną liczbę osób stanowią klienci skierowani przez Sąd Rejonowy w Rybniku, wobec których toczy się postępowanie sądowe z art 207 kk. Są to osoby niezmotywowane do pracy nad sobą, często w dużym oporze. Praca terapeutyczna z reguły zaczyna się od przełamywania tego oporu i wzbudzania motywacji do zmiany zachowań.

Klienci trafiający do Punktu Interwencji Kryzysowej bardzo często borykają się z wieloma problemami jednocześnie tzn. zgłaszają szereg trudności z kilku dziedzin. W większości przypadków zdarzyło się, iż osoba doświadczająca przemocy jednocześnie ma problem z nadużywaniem alkoholu lub nosi cechy współuzależnienia

(„Współuzależnienie – utrwalona forma funkcjonowania w długotrwałej, trudnej i niszczącej sytuacji związanej z patologicznymi zachowaniami+ uzależnionego partnera, ograniczająca w sposób istotny swobodę wyboru postępowania, prowadząca do pogorszenia własnego stanu i utrudniająca zmianę własnego położenia na lepsze”) lub ma syndrom DDA (Dorosłe Dziecko Alkoholika).

Osoby uzależnione od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych często stosują przemoc wobec swoich najbliższych, mają deficyty w wyrażaniu swoich emocji bez używania przemocy. Niejednokrotnie rodzina stara się ukryć wstydlivy problem przed otoczeniem, stale chroniąc agresora i siebie przed doświadczaniem konsekwencji jego działań. Jego najbliżsi mają „dobre” zamiary. Wierzą, że agresor doceni ich starania i zaprzestanie nadmiernego spożywania alkoholu. Taka postawa stwarza jednak uzależnionemu komfort dalszego popadania w nałóg. Przy jednoczesnej ochronie agresora - alkoholika, rodzina kieruje w jego stronę prośby, groźby, wymówki, liczne napomnienia i wyrzuty, które są przez niego odbierane jako atak na swoją osobę. Przez pryzmat mechanizmu uzależnienia jest on przekonany, że skoro nie doświadczył konsekwencji, to jego spożywanie alkoholu nie przynosi żadnych problemów – po co zatem ograniczać lub co gorsza całkowicie zrezygnować z dalszego picia? Bliscy doświadczają wówczas uczucia wstydu, smutku, strachu, złości, bezradności. Mają zachwiane poczucie bezpieczeństwa, żyją w ciągłym lęku. Nierzadko w takich sytuacjach w rodzinie pojawia się nasilenie problemu przemocy. Alkoholik może zachowywać się agresywnie wobec krewnych, ale również może przyjąć rolę osoby doświadczającej przemocy.

Z informacji przekazanych przez Grupy Robocze Zespołów Interdyscyplinarnych ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wynika, iż kobiety, jednocześnie osoby uzależnione deklarują, iż często nie zgłaszały aktów przemocy ze strony swoich oprawców ponieważ bały się swojej niewiarygodności w związku z własnym problemem uzależnienia. Nie wzywały interwencji policji obawiając się, że to na nie spadnie odpowiedzialność za przemoc, a nawet zostaną wobec nich wyciągnięte sankcje prawne. Sprawcy w wielu przypadkach wykorzystują ten fakt, co daje im poczucie bezkarności.

Podczas pierwszego spotkania z osobą zgłaszającą się do Punktu Interwencji Kryzysowej konsultant wykonuje diagnozę problemową, by zaplanować najwłaściwszą formę wsparcia. Najważniejszym celem jest ustalenie aktualnego bezpieczeństwa osoby zgłaszającej się placówki. W przypadku sprawców sprawą priorytetową jest, by szczegółowo rozpoznać jego agresywne zachowanie wobec najbliższych. Konsultant podejmuje szereg

działań terapeutycznych zmierzających do zmiany zachowań u agresora. Jeśli zgłaszająca się osoba ma problem z nadużywaniem alkoholu diagnozuje się ją pod kontem rozmiaru tego problemu (uzależnienie od alkoholu, szkodliwe spożywanie alkoholu, ryzykowne spożywanie alkoholu). Jednocześnie pracuje się terapeutycznie nad zatrzymaniem przemocy oraz zatrzymaniem rozwoju uzależnienia. Jeśli osoba nie kwalifikuje się do podjęcia leczenia odwykowego w warunkach ambulatoryjnych (Poradnie Leczenia Uzależnień, Oddziały Dienne), jest kierowana do Ośrodka Leczenia Uzależnień w trybie stacjonarnym (terapia zamknięta, pacjent przebywa w ośrodku przez 24h podczas całego 8- tygodniowego cyklu terapii). Po zakończonym podstawowym programie terapii, gdzie leczona osoba uzyskała już wgląd w mechanizmy uzależnienia i nabyła umiejętność rozpoznawania i zatrzymywania głodu alkoholowego, wówczas planuje się pracę terapeutyczną ukierunkowaną na rozwiązywanie innych zgłaszanych trudności i problemów. W takim przypadku osoby te są kierowane do psychoterapeuty lub psychologa dyżurujących w ramach Punktu Interwencji Kryzysowej.

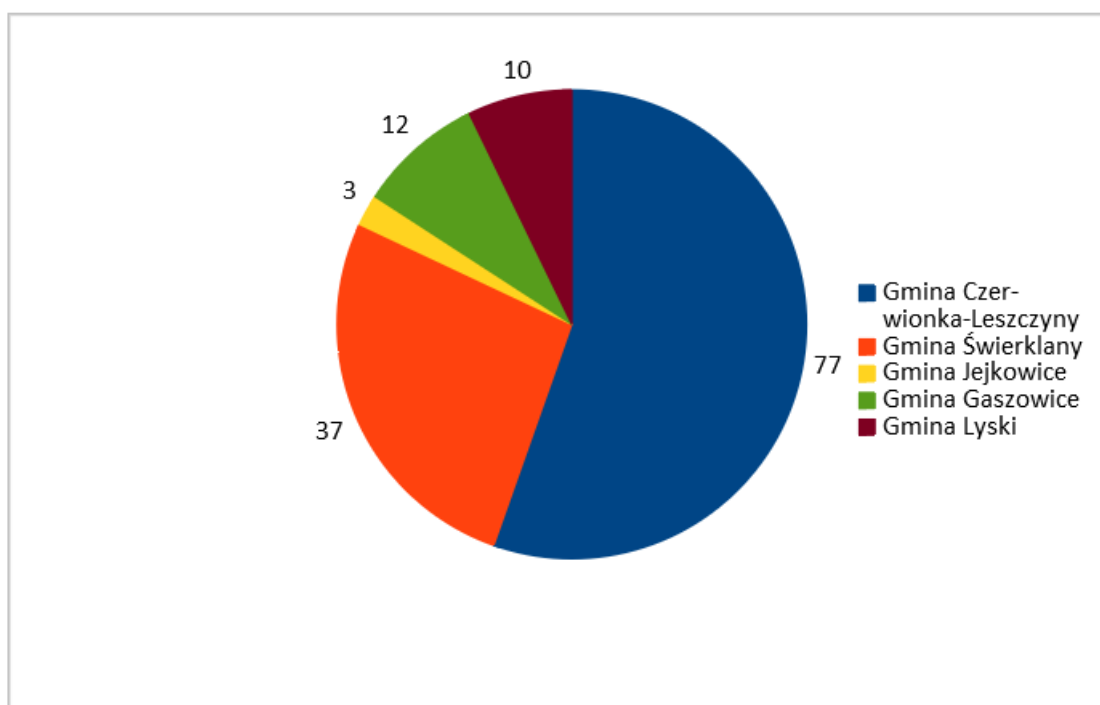
Do podstawowych zadań i obowiązków Punktu Interwencji Kryzysowej należy:

- Poradnictwo i konsultacje psychologiczne,
- Poradnictwo i konsultacje prawne,
- Terapia rodzinna, małżeńska i indywidualna,
- Szkoła dla rodziców,
- Prowadzenie konsultacji w zakresie uzależnień,
- Praca z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie,
- Prowadzenie programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy,
- Koordynowanie realizacji Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Współpraca z innymi instytucjami i jednostkami organizacyjnymi systemu pomocy społecznej, zakładami opieki zdrowotnej, organami wymiaru sprawiedliwości, prokuraturą, policją, placówkami systemu oświaty oraz innymi podmiotami, których działalność statutowa przewiduje szeroko rozumianą pomoc społeczną,
- Udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach klientów,
- Opracowywanie i przedstawianie planów, zadań i informacji z prowadzonej działalności, sporządzanie sprawozdań rzeczowych o realizowanych zadaniach,

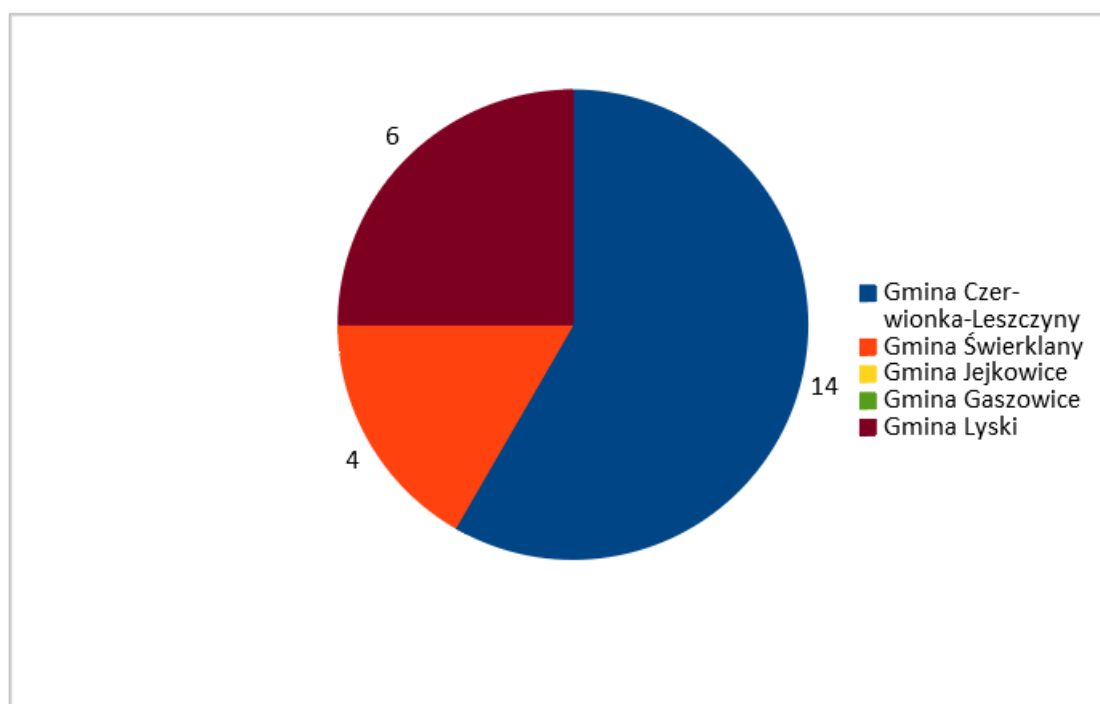
W ramach Punktu Interwencji Kryzysowej mieszkańcy Powiatu Rybnickiego w okresie od 01.01.2017r do 31.12.2019r. mieli możliwość skorzystania z:

- konsultacji psychologa,
- telefonu zaufania,
- programu psychoedukacyjnego dla rodziców bądź opiekunów prawnych,
- grup wsparcia,
- programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy,
- psychoterapii,
- porad prawnych,

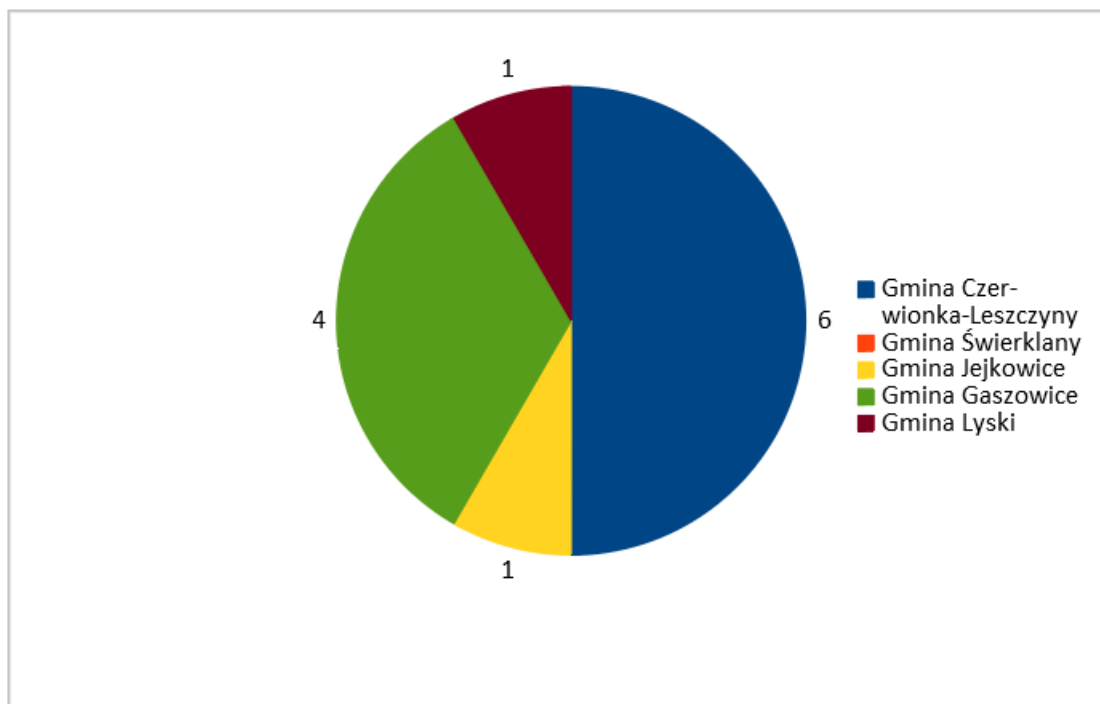
I. ZESTAWIENIE LICZBY POKRZYWDZONYCH W WYNIKU PRZEMOCY DOMOWEJ 2017r.

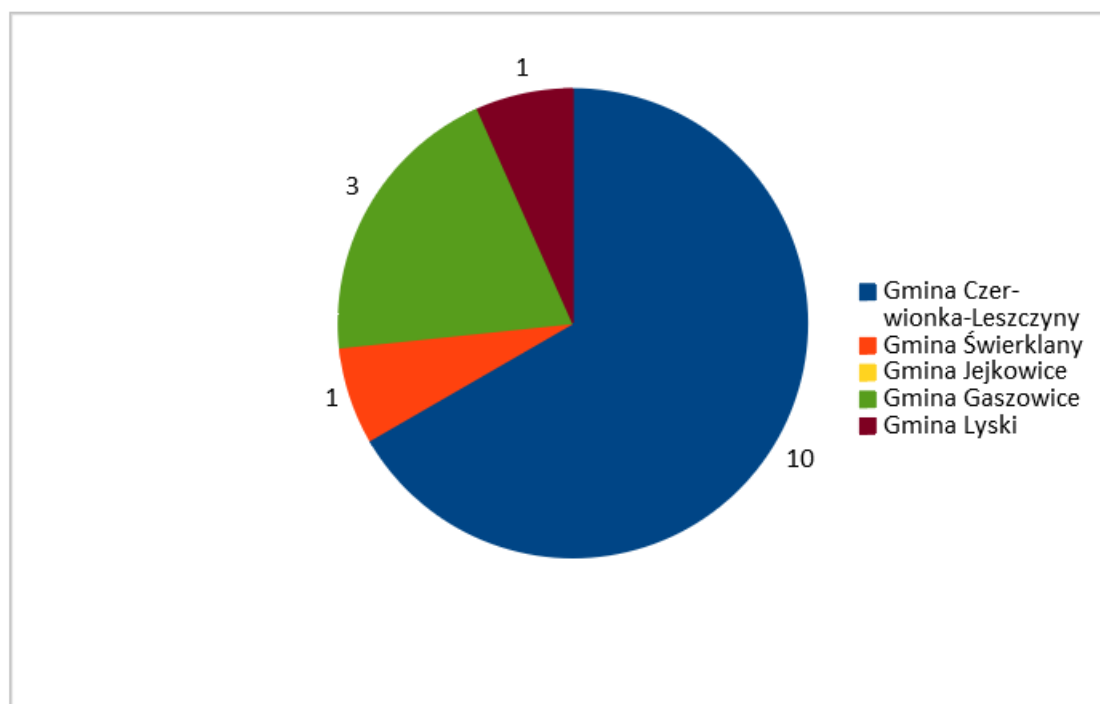
Rysunek 1. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (**przemoc stosowana wobec kobiet**) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.

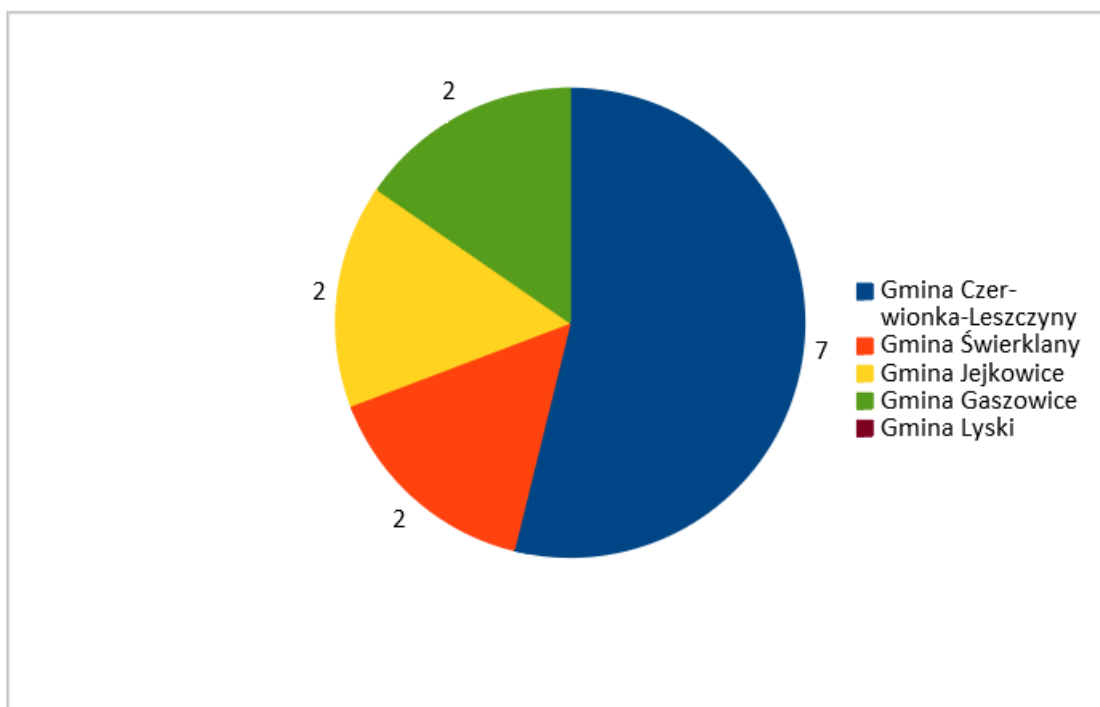
Rysunek 2. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (**przemoc stosowana wobec mężczyzn**) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.

Rysunek 3. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (**przemoc stosowana wobec małoletnich do 6 rż.**) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.

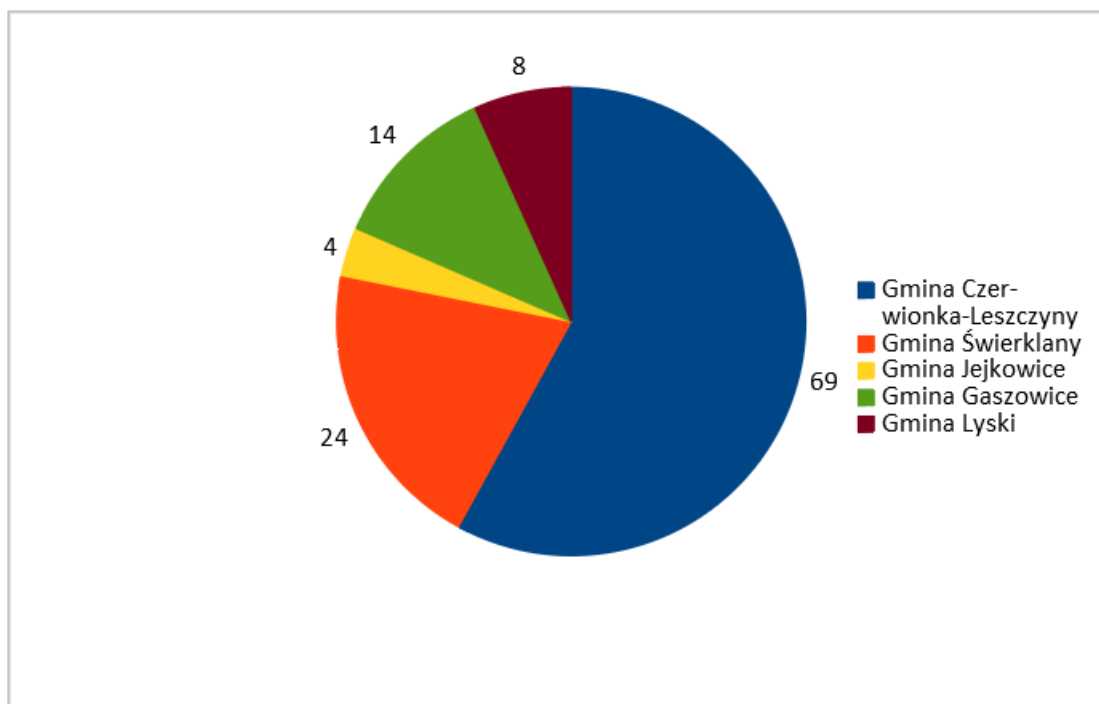

Rysunek 4. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (**przemoc stosowana wobec małoletnich od 6 rż do 13 rż.**) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.

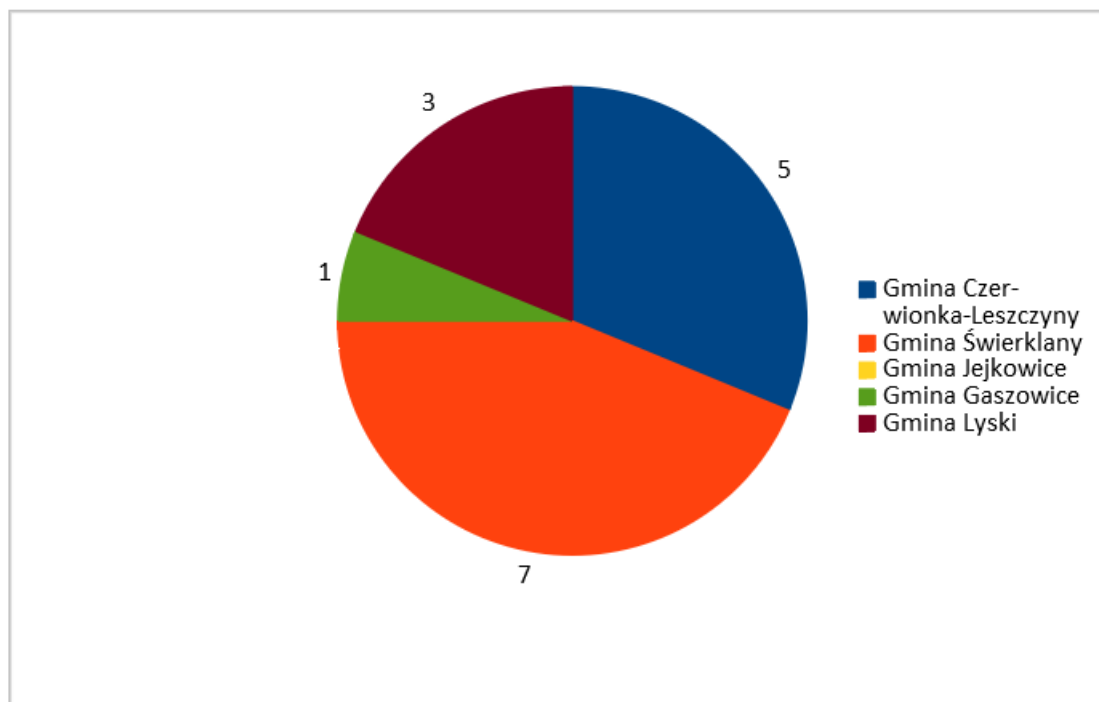

*Rysunek 5. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (**przemoc stosowana wobec małoletnich od 13 do 18 rż.**) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.*

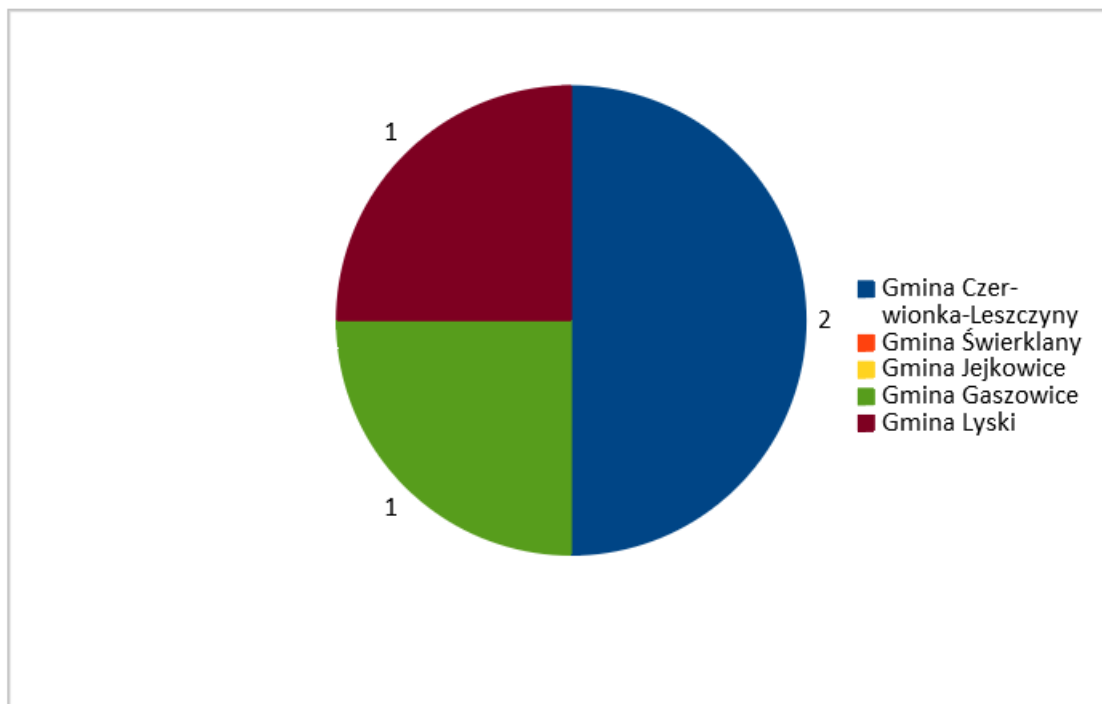
II. ZESTAWIENIE LICZBY POKRZYWDZONYCH W WYNIKU PRZEMOCY DOMOWEJ -2018r.

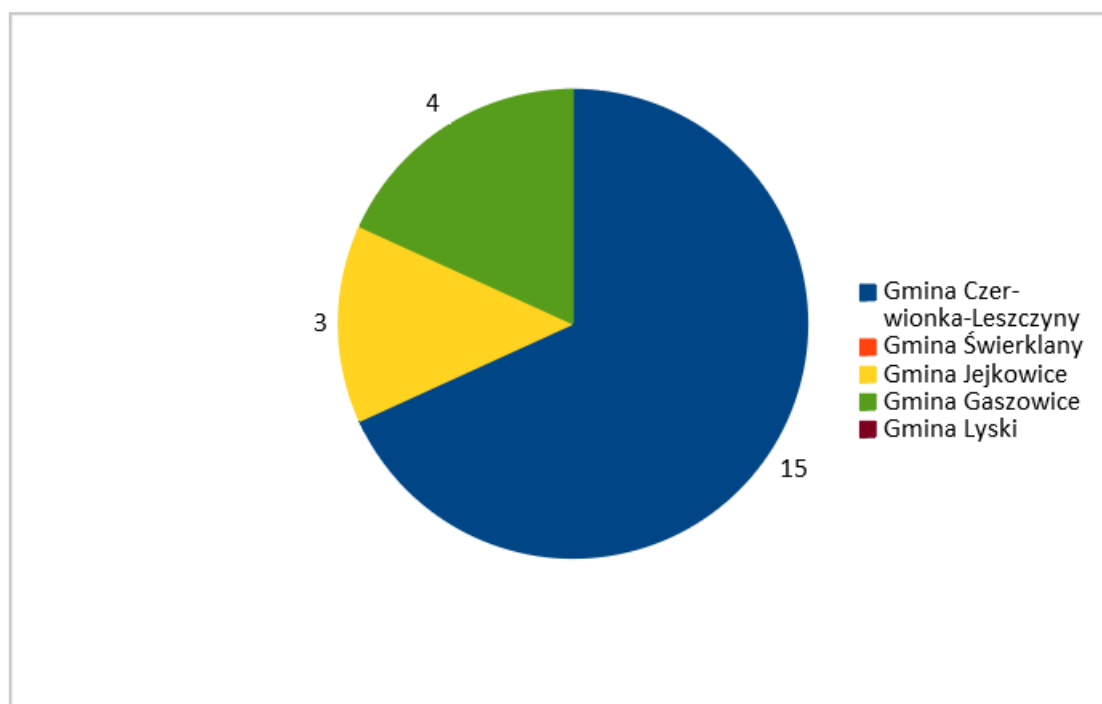
Rysunek 6. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (*przemoc stosowana wobec kobiet*) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.

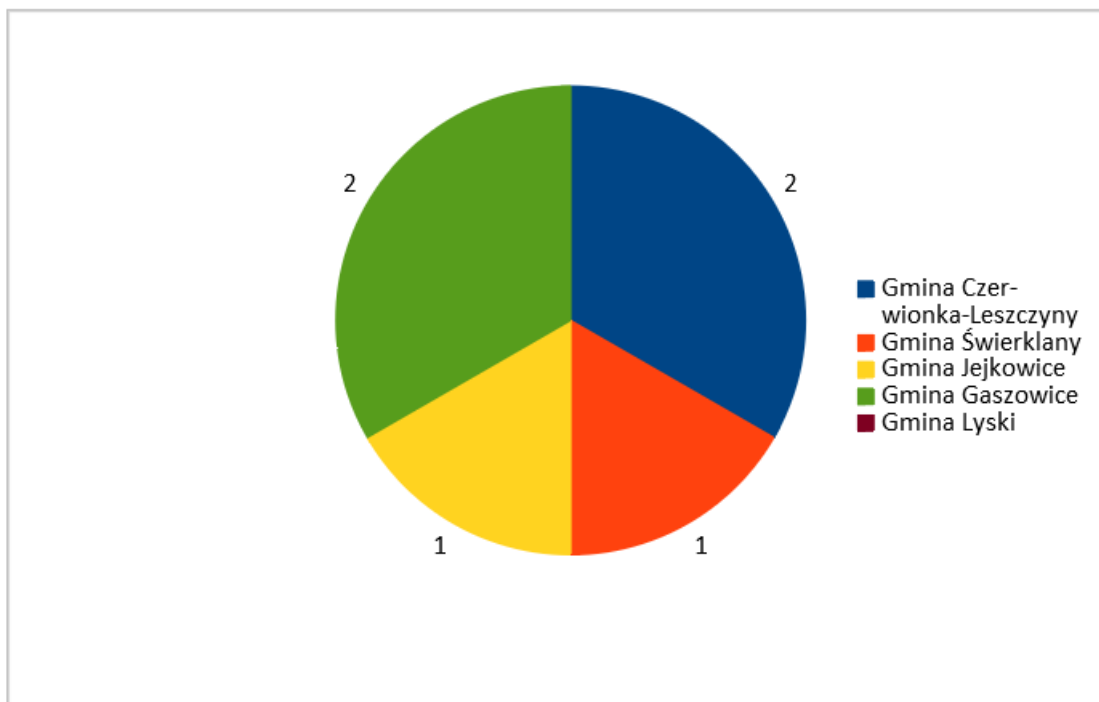
Rysunek 7. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (*przemoc stosowana wobec mężczyzn*) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.

Rysunek 8. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (**przemoc stosowana wobec małoletnich do 6 rż.**) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.

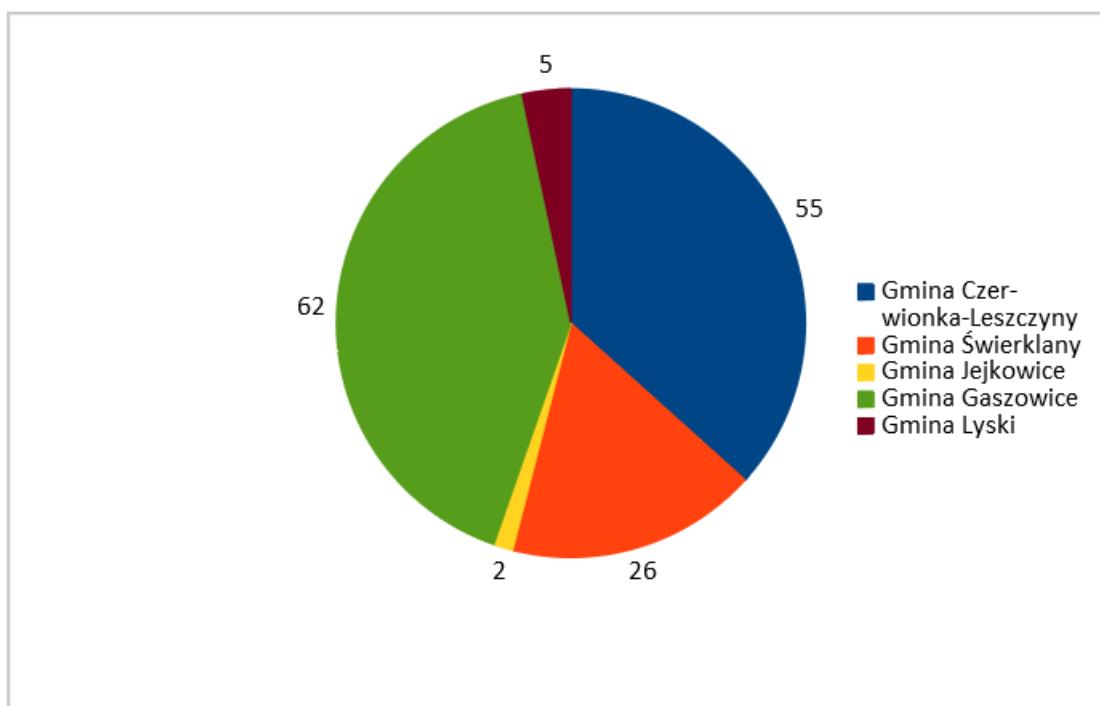

Rysunek 9. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (**przemoc stosowana wobec małoletnich od 6 rż do 13 rż.**) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.

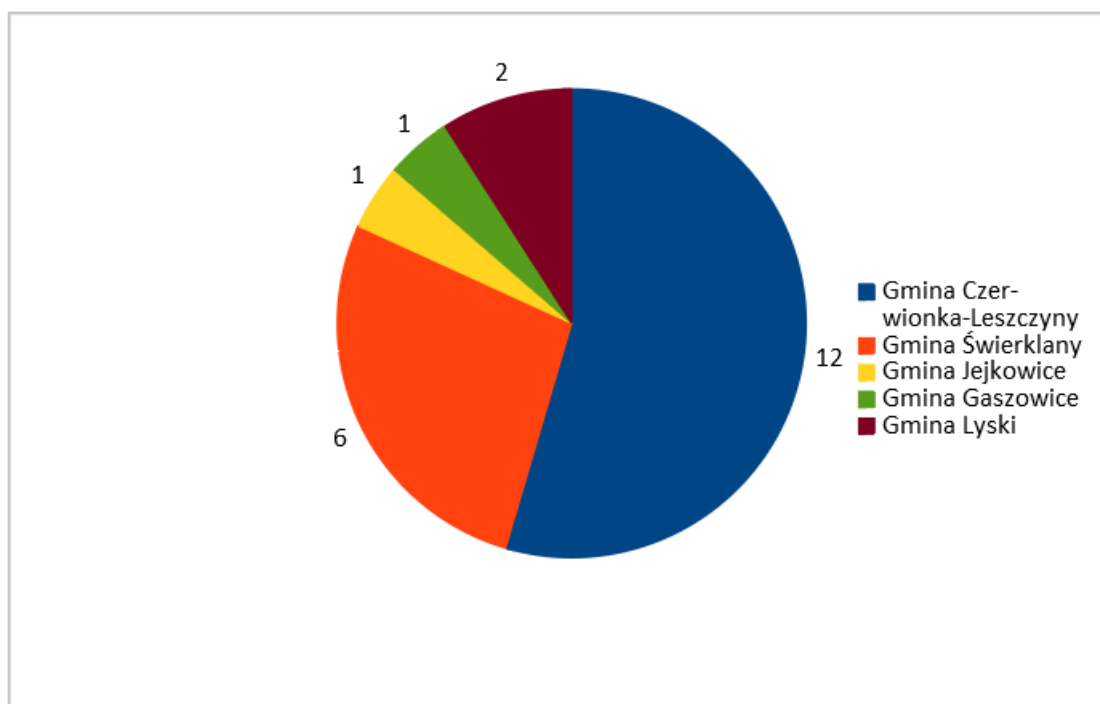

Rysunek 10. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (**przemoc stosowana wobec małoletnich od 13 do 18 rż.**) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.

III. ZESTAWIENIE LICZBY POKRZYWDZONYCH W WYNIKU PRZEMOCY DOMOWEJ -2019

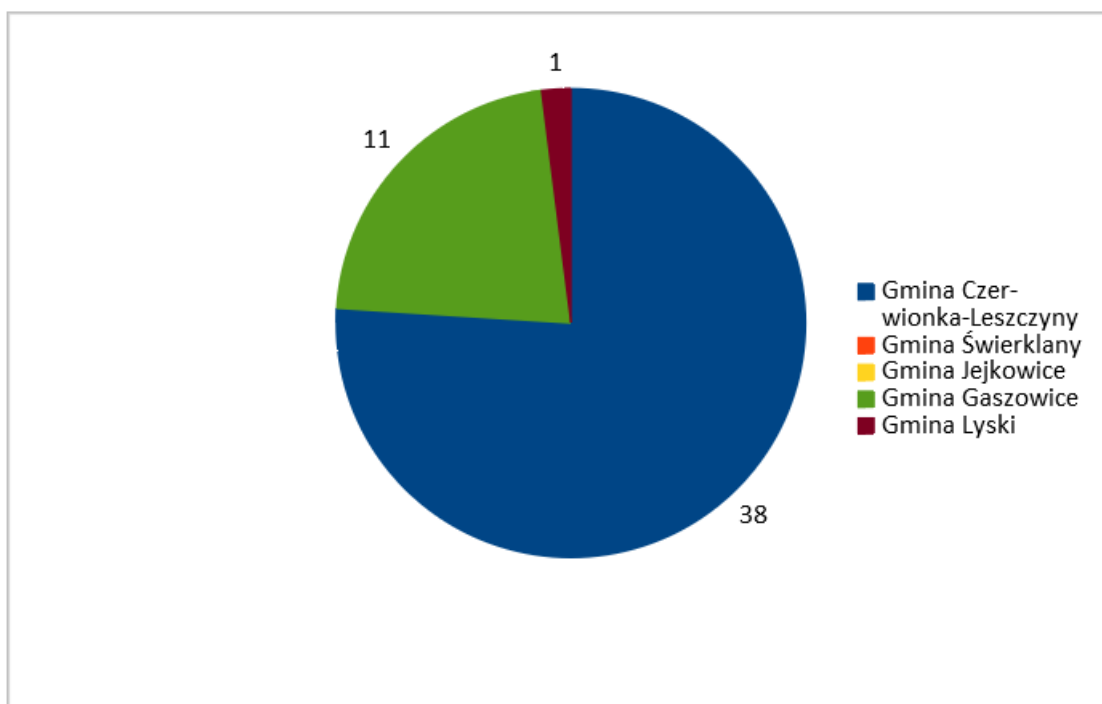
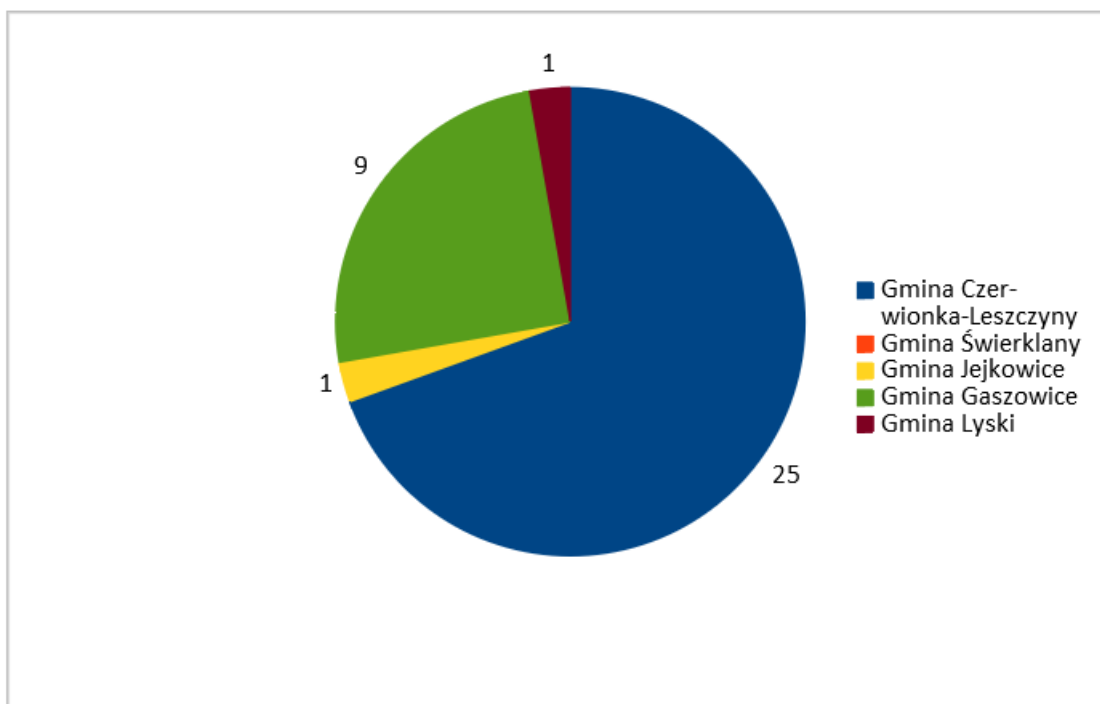

Rysunek 11. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (**przemoc stosowana wobec kobiet**) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.

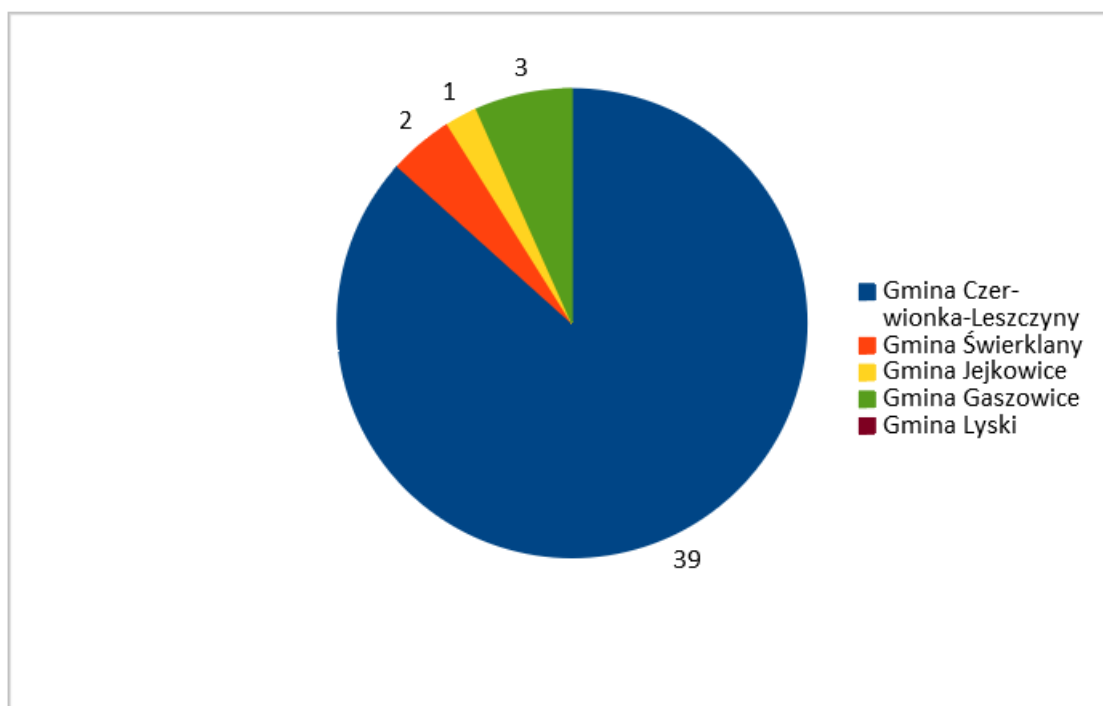

Rysunek 12. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (**przemoc stosowana wobec mężczyzn**) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.

Rysunek 13. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (**przemoc stosowana wobec małoletnich do 6 rż.**) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.

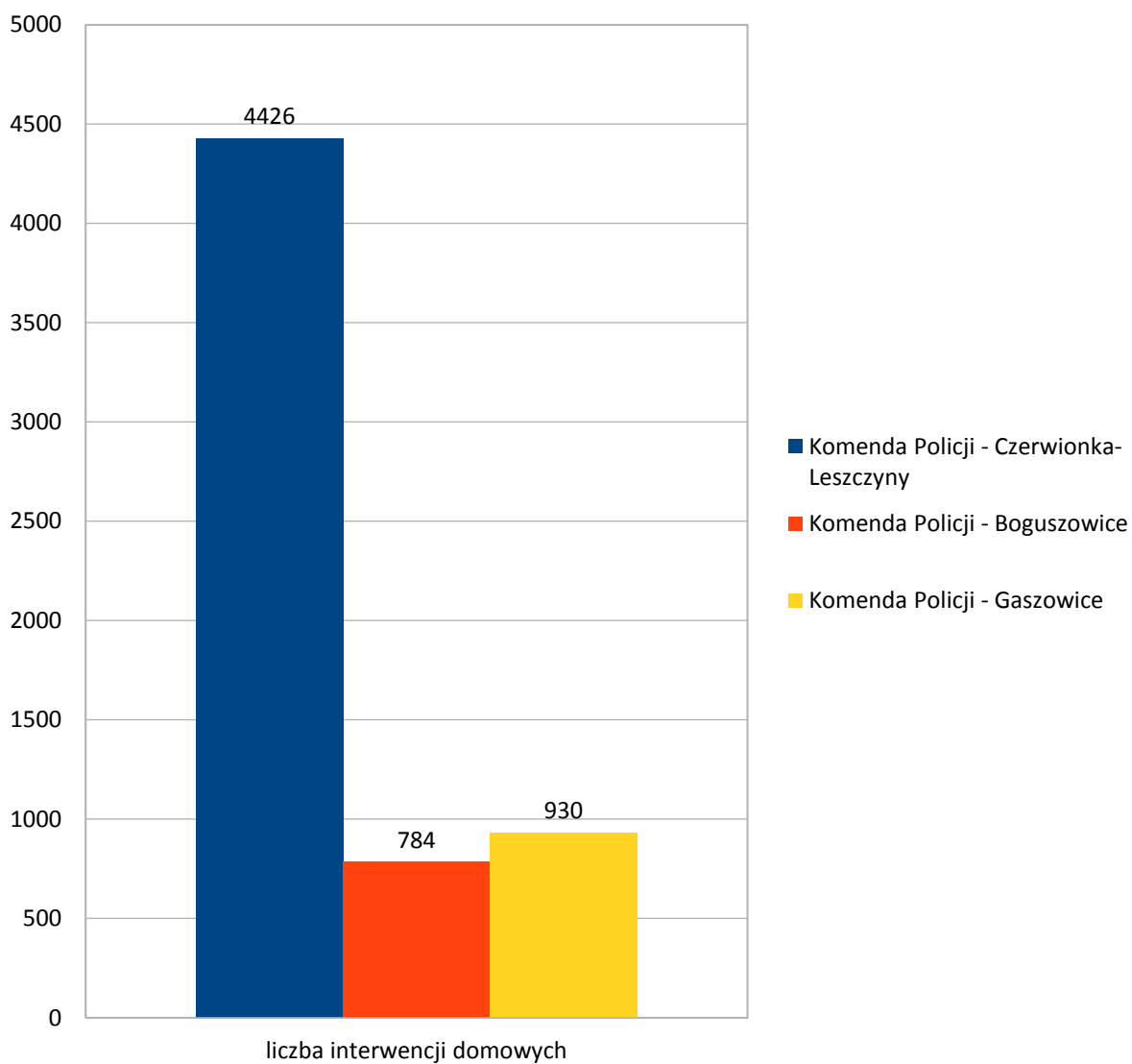
Rysunek 14. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (**przemoc stosowana wobec małoletnich od 6 rż do 13 rż.**) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.

Rysunek 15. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (**przemoc stosowana wobec małoletnich od 13 do 18 rż.**) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.

IV. Zestawienie liczby interwencji domowych (przemoc stosowana wobec kobiet, mężczyzn, małoletnich) 2017r.

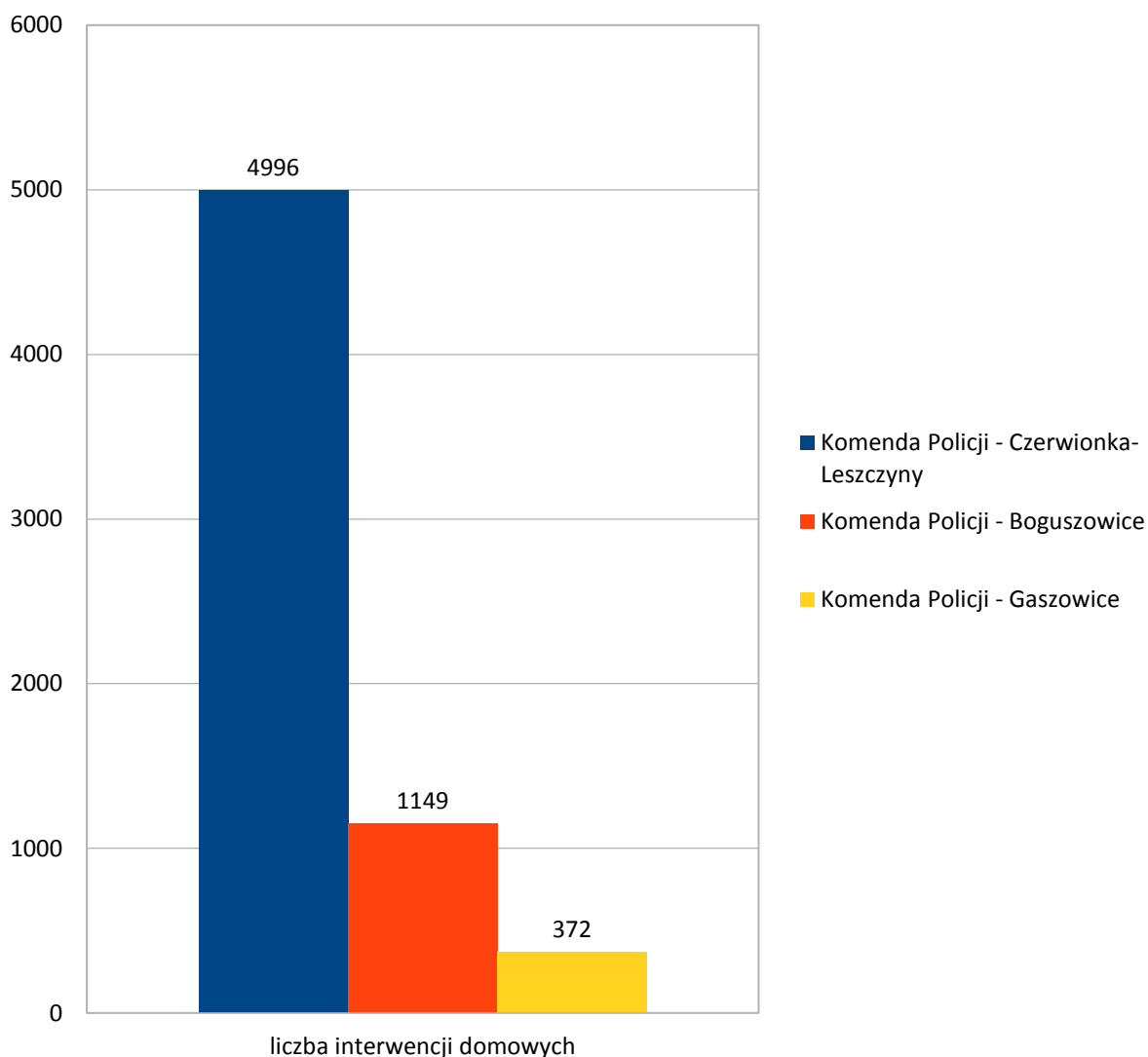
Źródło danych – KMP w Rybniku, KP w Gaszowicach, Boguszowicach i Czerwionce – Leszczynach. 2017

Wykres 1. liczba interwencji domowych (przemoc stosowana wobec kobiet, mężczyzn, małoletnich) 2017r.

V. Zestawienie liczby interwencji domowych (przemoc stosowana wobec kobiet, mężczyzn, małoletnich) 2018r.

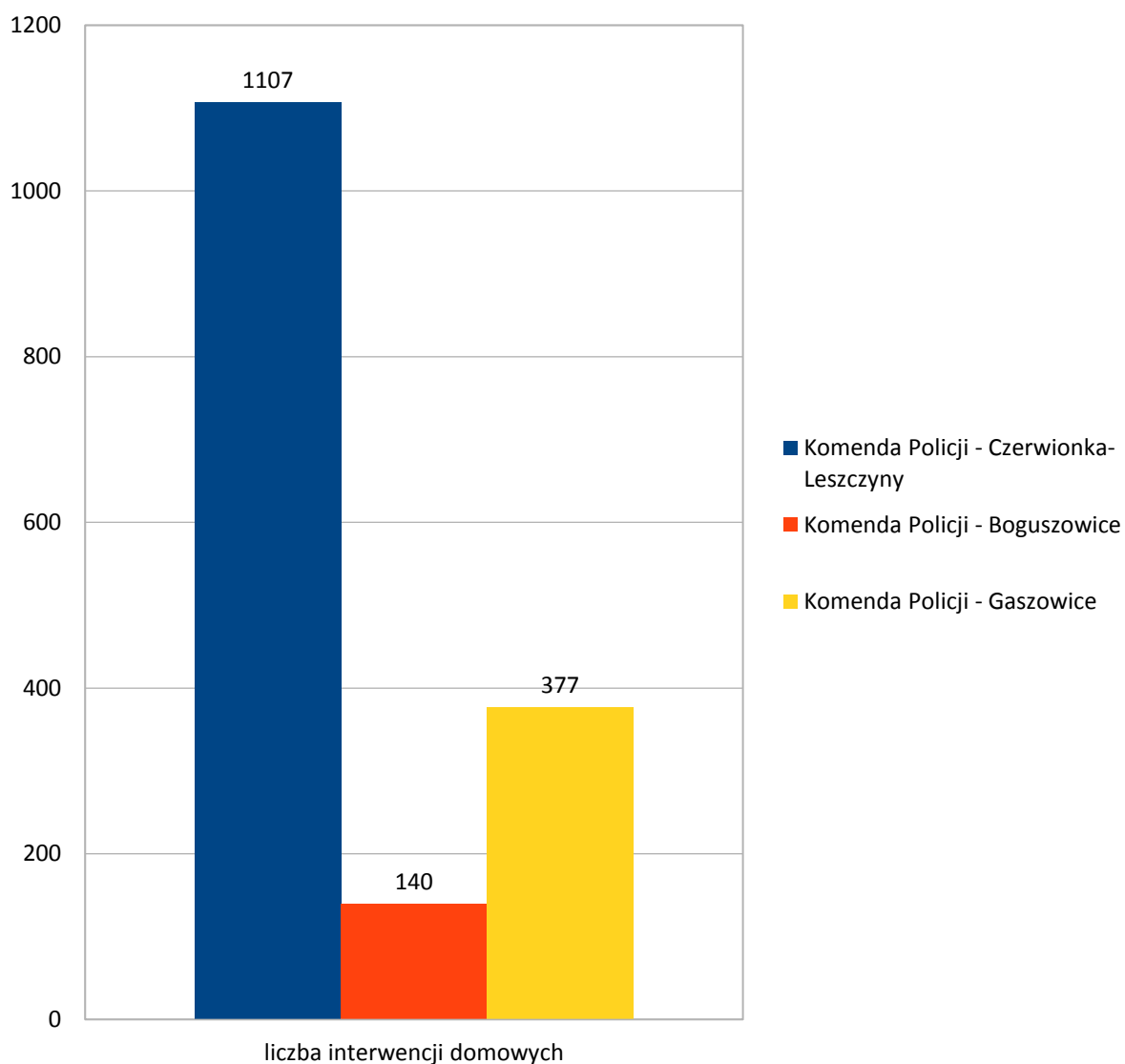
Źródło danych – KMP w Rybniku, KP w Gaszowicach, Boguszowicach i Czerwionce – Leszczynach. 2018

Wykres 2. liczba interwencji domowych (przemoc stosowana wobec kobiet, mężczyzn, małoletnich) 2018r.

VI. Zestawienie liczby interwencji domowych (przemoc stosowana wobec kobiet, mężczyzn, małoletnich) 2019r.

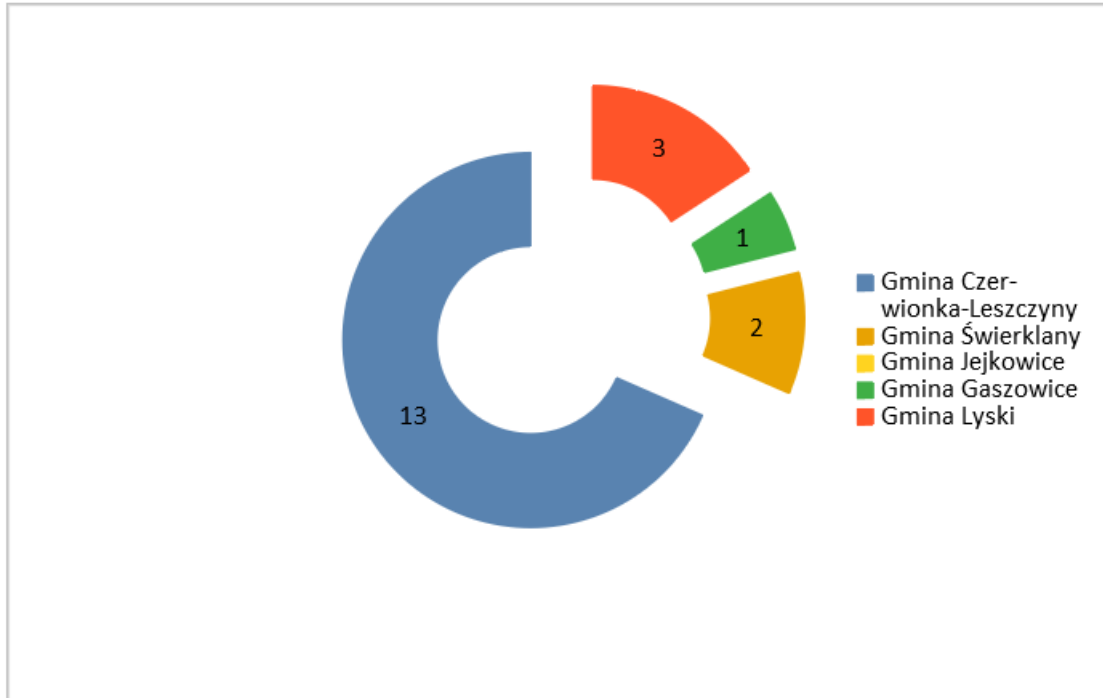
Źródło danych – KMP w Rybniku, KP w Gaszowicach, Boguszowicach i Czerwionce – Leszczynach. 2019

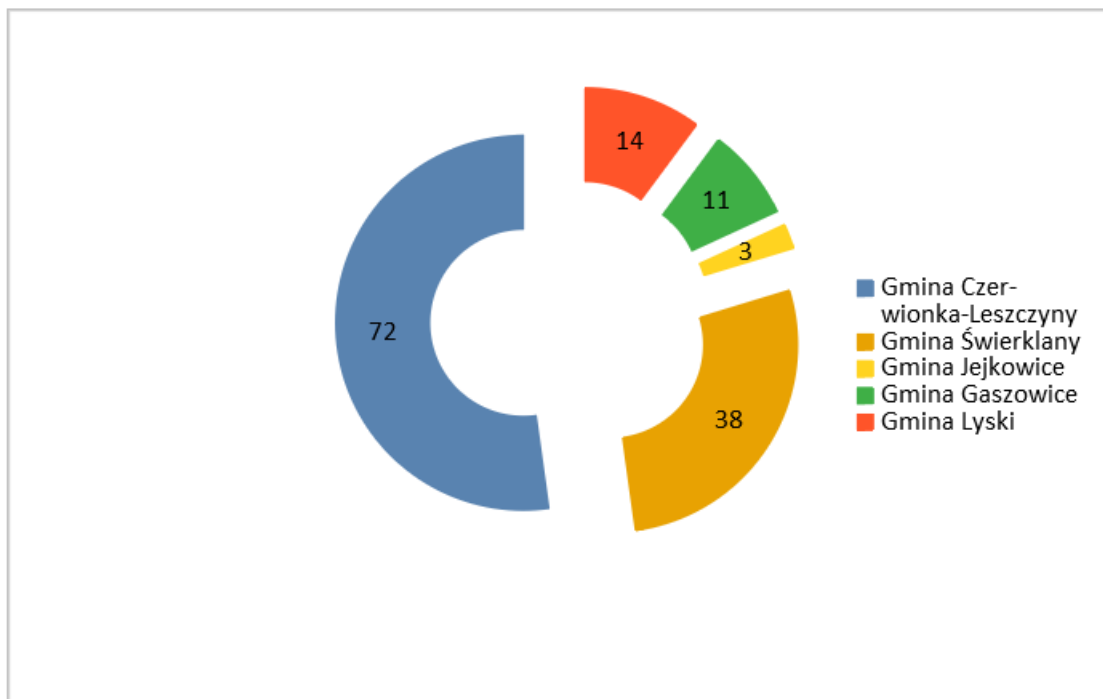
Wykres 3. liczba interwencji domowych (przemoc stosowana wobec kobiet, mężczyzn, małoletnich) 2019r.

VII. Sprawcy przemocy – 2017r.

Rysunek 16. Zestawienie liczby sprawców przemocy domowej – **KOBIECY** Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.

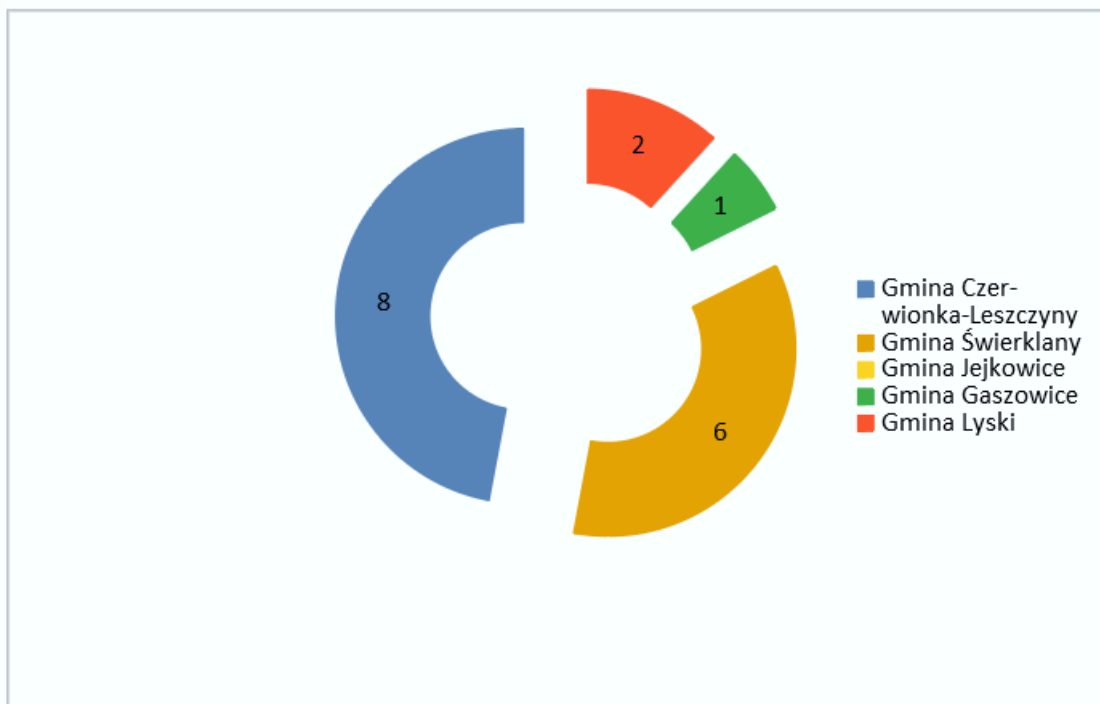

Rysunek 17. Zestawienie liczby sprawców przemocy domowej – **MĘŻCZYŹNI** Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.

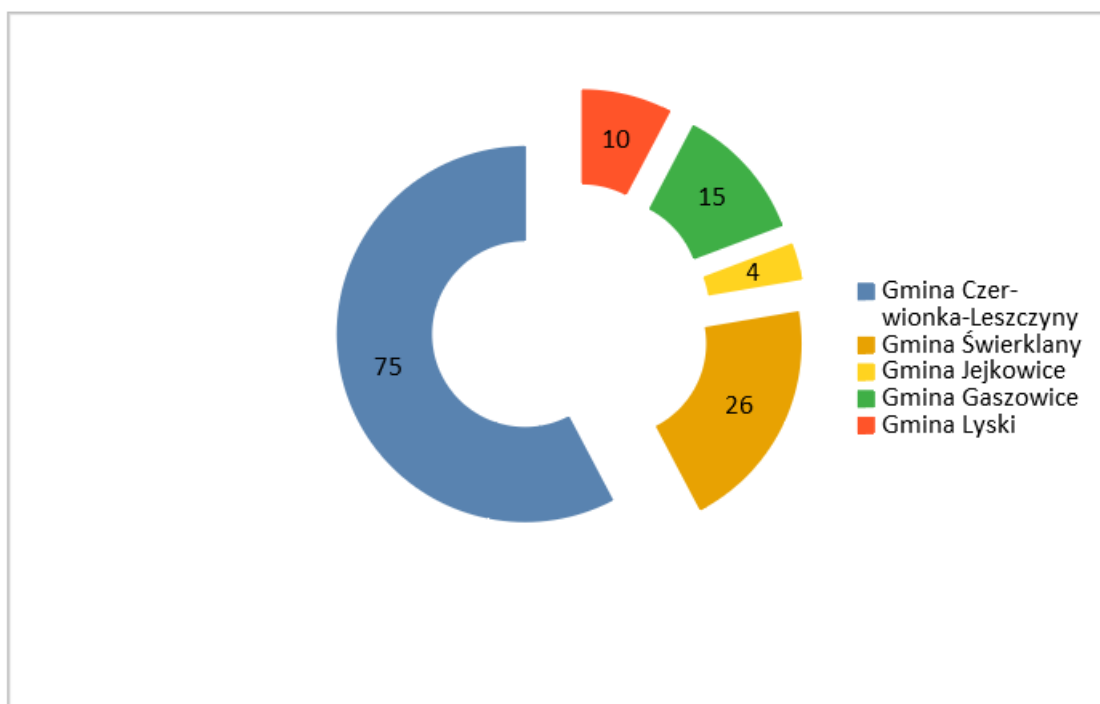

VIII. Sprawcy przemocy – 2018r.

Rysunek 18. Zestawienie liczby sprawców przemocy domowej – **KOBIECY** Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.

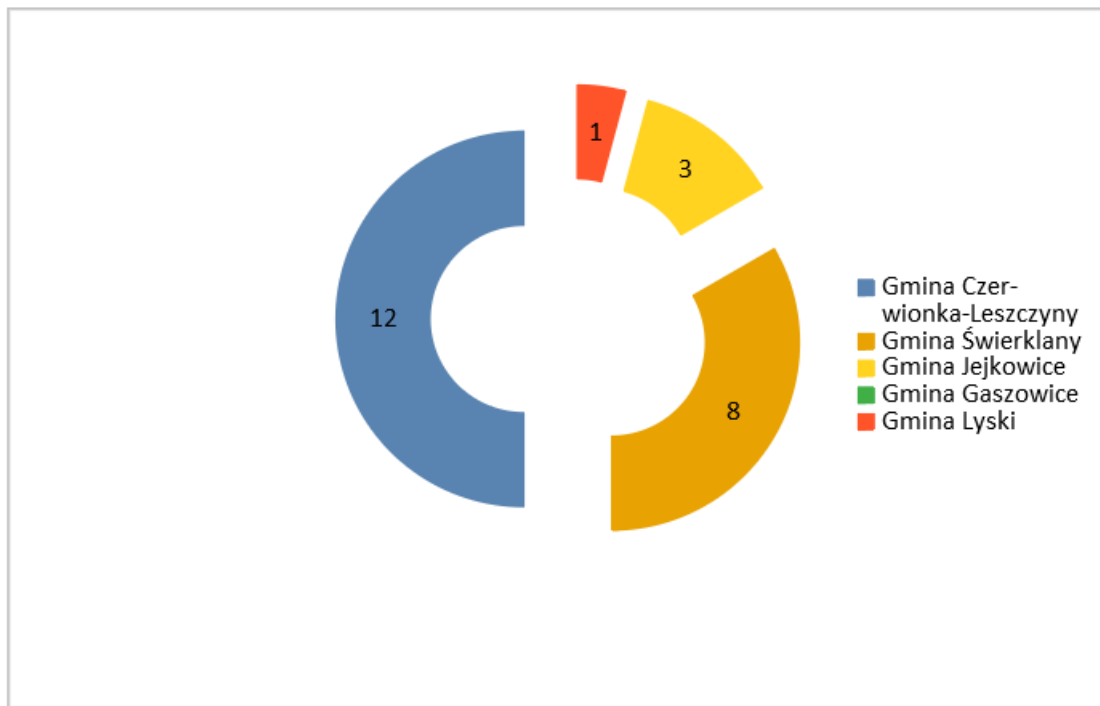

Rysunek 19. Zestawienie liczby sprawców przemocy domowej – **MĘŻCZYŹNI** Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.

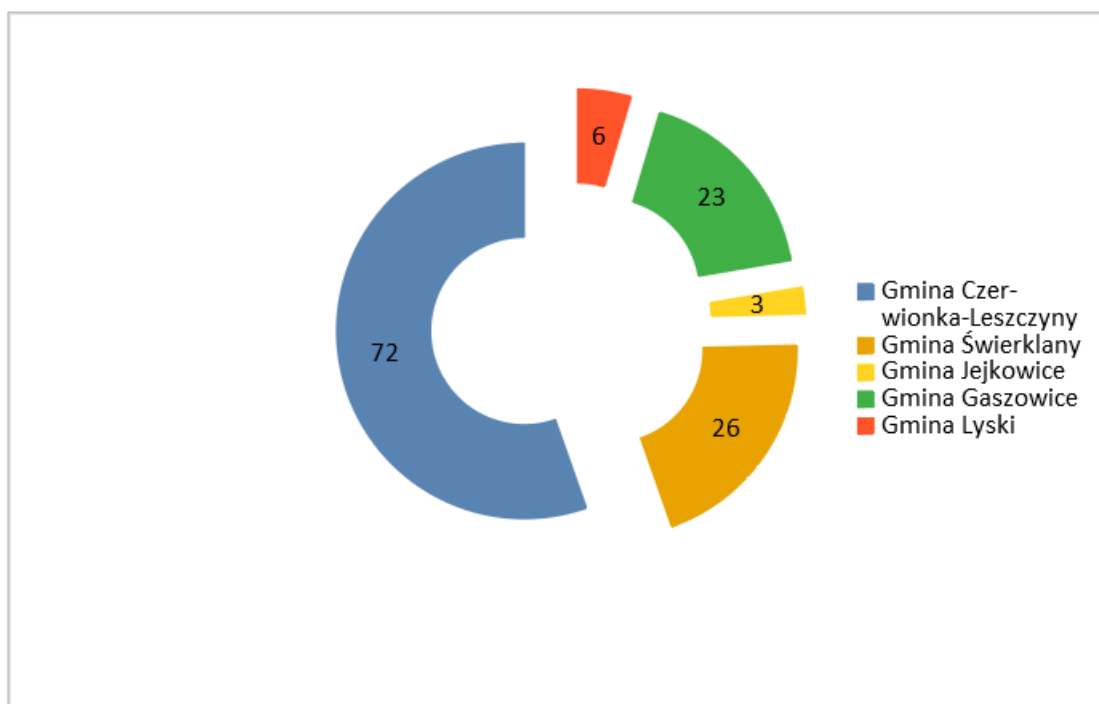

IX. Sprawcy przemocy – 2019r.

Rysunek 20. Zestawienie liczby sprawców przemocy domowej – **KOBIECY** Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.

Rysunek 21. Zestawienie liczby sprawców przemocy domowej – **MĘŻCZYŹNI** Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.

X. „Niebieskie Karty” 2017

Tabela 1. Zestawienie liczby osób objętych Niebieską Kartą. Źródło danych - Gminne Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Rybnickiego.

Liczba osób objętych procedurą Niebieskiej Karty					
Gmina	Czerwionka – Leszczyny	Świerklany	Gaszowice	Jejkowice	Lyski
Liczba wniosków	87	36	12	3	16

XI. „Niebieskie Karty” 2018

Tabela 2. Zestawienie liczby osób objętych Niebieską Kartą. Źródło danych - Gminne Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Rybnickiego.

Liczba osób objętych procedurą Niebieskiej Karty					
Gmina	Czerwionka – Leszczyny	Świerklany	Gaszowice	Jejkowice	Lyski
Liczba wniosków	91	32	46	12	42

XII. „Niebieskie Karty” 2019

Tabela 3. Zestawienie liczby osób objętych Niebieską Kartą. Źródło danych - Gminne Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Rybnickiego.

Liczba osób objętych procedurą Niebieskiej Karty					
Gmina	Czerwionka – Leszczyny	Świerklany	Gaszowice	Jejkowice	Lyski
Liczba wniosków	84	34	16	5	20

XIII. Postępowania Sądowe 2017

Tabela 4. Zestawienie liczby prowadzonych postępowań z art. 207 Kodeksu Karnego.

Źródło danych - Sąd Rejonowy w Rybniku.

Zestawienie prowadzonych postępowań z art. 207 Kodeksu Karnego					
Gmina	Czerwionka – Leszczyny	Świerklany	Gaszowice	Jejkowice	Lyski
Liczba spraw	24	3	5	1	3

XIV. Postępowania Sądowe 2018

Tabela 5. Zestawienie liczby prowadzonych postępowań z art. 207 Kodeksu Karnego.

Źródło danych - Sąd Rejonowy w Rybniku.

Zestawienie prowadzonych postępowań z art. 207 Kodeksu Karnego					
Gmina	Czerwionka – Leszczyny	Świerklany	Gaszowice	Jejkowice	Lyski
Liczba spraw	19	2	4	0	4

XVI. Postępowania Sądowe 2019

Tabela 6. Zestawienie liczby prowadzonych postępowań z art. 207 Kodeksu Karnego.

Źródło danych - Sąd Rejonowy w Rybniku.

Zestawienie prowadzonych postępowań z art. 207 Kodeksu Karnego					
Gmina	Czerwionka – Leszczyny	Świerklany	Gaszowice	Jejkowice	Lyski
Liczba spraw	15	4	5	0	3

Zjawisko przemocy na terenie Powiatu Rybnickiego jest dość duże. Powyższe statystyki pokazują nam jedynie rozmiar zgłaszanych interwencji w związku z przemocą, a jak powszechnie wiadomo w wielu przypadkach przemoc jest tematem tabu. Część osób dotkniętych problemem przemocy ukrywa ten fakt. Problem jest zamiatany „pod dywan” z powodu różnych czynników między innymi: wstydu, lęku, braku poczucia bezpieczeństwa jak również nadal niedostatecznej wiedzy i informacji. Braki w tym zakresie często obserwuje się u osób starszych bądź niepełnosprawnych oraz osób słabiej wykształconych. Różne formy przemocy czy krzywdzenia wywierające wpływ na stan zdrowia, obejmuje osoby starsze, ponieważ ich zdrowie psychiczne jest mniej stabilne, więcej jest bezradności i zależności, a więc większa podatność na krzywdzenie. Często reagują głębokimi stanami smutku, przygnębienia, atakami paniki na akty przemocy, która dzieje się w rodzinie.¹⁸ Ważnym jest, by docierać do tych środowisk z informacją na temat zjawiska przemocy oraz zachęcać osoby, co do których zachodzi podejrzenie, iż doświadczają przemocy w rodzinie do współpracy z instytucjami pomocowymi.

Bardzo często zjawisko przemocy idzie w parze z nadmiernym nadużywaniem alkoholu. Nie tylko spożywanie alkoholu może sprzyjać agresywności, ale także ofiary przemocy mogą wypijać nadmierne ilości alkoholu.¹⁹ Alkoholizm w rodzinie należy traktować jako czynnik ryzyka pojawiania się przemocy w rodzinie.²⁰

Grupy robocze Zespołów Interdyscyplinarnych ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, Komisariaty Policji, Ośrodki Zdrowia, Szkoły ściśle współpracują z Gminnymi Komisjami ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Jeśli w trakcie wykonywania czynności służbowych przez W/w organy została powzięta informacja, iż członek rodziny (doświadczający przemocy lub stosujący przemoc) boryka się z szeroko pojętym problemem alkoholowym, do W/w Komisji jest kierowany wniosek o zobowiązanie go do podjęcia leczenia odwykowego.

Osoby borykające się z problemem nadużywania alkoholu mają możliwość podjęcia leczenia odwykowego w ramach zajęć grupowych i indywidualnych w Punktach

¹⁸ Wykład wygłoszony na X Ogólnopolskiej Konferencji "Przeciw Przemocy w Rodzinie" zorganizowanej w Warszawie przez PARPA, Ogólnopolskie Pogotowie "Niebieska Linia" i Szkołę Wyższą Psychologii Społecznej 30 listopada - 2 grudnia 2005 roku] Jerzy Melibruda

¹⁹ Alkohol i nauka nr 1 . rok 1999

²⁰ Alkohol i przemoc – gra bez zwycięzców. Niebieska Linia 4/2012

Konsultacyjnych, Poradniach Odwykowych, Oddziałach Dziennych Terapii Leczenia Uzależnień. Osoby uzależnione od alkoholu, które nie są w stanie utrzymać abstynencji w warunkach ambulatoryjnych mają możliwość podjęcia leczenia odwykowego w stacjonarnych ośrodkach leczenia uzależnień. Najbliższy oddział leczenia odwykowego w warunkach stacjonarnych dla Kobiet znajduje się w Państwowym Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Rybniku. Mężczyźni są zazwyczaj kierowani do Wojewódzkiego Ośrodka Leczenia Uzależnień w Gorzycach lub innych ośrodków stacjonarnych, które dysponują krótkim okresem oczekiwania na miejsce.

Pomoc osobom doświadczającym przemocy w rodzinie bardzo często idzie dwutorowo. Jednocześnie wykonuje się działania zmierzające do zatrzymania przemocy oraz zatrzymania rozwoju uzależnienia od alkoholu bądź innych substancji psychoaktywnych. Wiedza medyczna jest także pomocna w zidentyfikowaniu przyczyn picia, a także w dostrzeżeniu i pokazaniu osobie uzależnionej związków pomiędzy jej cierpieniem a używaniem alkoholu.²¹

Wiele osób, które doświadczały przemocy, wchodzi do grupy wysokiego ryzyka uzależnień, ponieważ dynamika procesu rozwijania się uzależnienia jest w dużym stopniu związana z sięganiem po substancje chemiczne czy nałogowe zachowania, żeby złagodzić ślady urazów związanych z przemocą. Jednocześnie uzależnienia, zwłaszcza od substancji chemicznych, istotnie upośledzają zdolność do samokontroli i racjonalnej oceny sytuacji, a zarazem przyczyniają się do wzrostu poziomu irytacji, bardziej agresywnego reagowania na frustracje, przecierania albo wzmacniania drogi prowadzącej do przemocy.²² Stosowanie przemocy, chociaż jest formą aktywnego krzywdzenia, uszkadza także sprawców. Jest często w bliskim związku nie tylko z uzależnieniami, ale także z zaburzeniami zdrowia psychicznego czy zaburzeniami osobowości dlatego współpraca z Poradniami Zdrowia Psychicznego i Państwowym Szpitalem Psychiatrycznym jest tak ważna.

Dla osób stosujących przemoc w Powiecie Rybnickim jest przygotowana oferta pomocowa w zatrzymaniu agresywnych zachowań. (załącznik nr 1, załącznik nr 3).

Praca terapeutyczna odbywa się zarówno w kontakcie indywidualnym z terapeutą jak i w terapii grupowej. Praca ze sprawcami przemocy w rodzinie skupia się głównie na

²¹ Medyczne aspekty uzależnienia od alkoholu. Marcin Wojnar. Warszawa 2017.

²² Niebieska Linia 4/2012

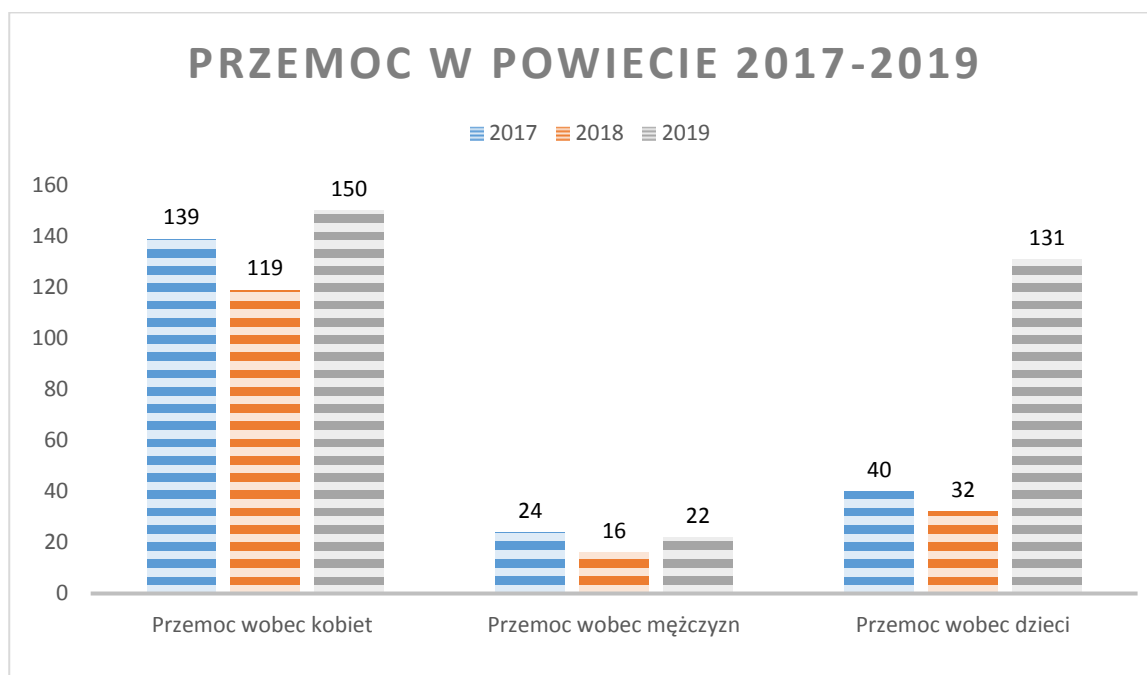
zatrzymaniu zjawiska przemocy poprzez wyuczanie umiejętności konstruktywnego wyrażania emocji, rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy, radzenia sobie ze stresem.

Statystyki nadal ujawniają większą liczbę zgłaszanych interwencji przez kobiety, które doświadczają przemocy ze strony swoich partnerów. Jednakże ostatnie lata pokazały, iż do instytucji pomocowych coraz częściej (ale nadal w niewielkiej ilości) zgłaszają się również mężczyźni, którzy doświadczają przemocy. Świadczy to o większej świadomości społecznej, a także łamaniu stereotypów. Osoby doświadczające przemocy mają możliwość uczestnictwa w terapii indywidualnej w Punkcie Konsultacyjnym działającym w ramach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

Analizując dostępne dane statystyczne dotyczące występowania zjawiska przemocy w Powiecie Rybnickim wynika, iż nadal obserwujemy wysoki wskaźnik przemocy wobec kobiet. Niepokojąco wzrosła liczba, zgłoszonych aktów przemocy wobec dzieci w 2019r. Wskaźnik wzrostu to ponad 400 % porównując z rokiem 2018. Przemoc wobec mężczyzn kształtuje się na porównywalnym poziomie w trzech ostatnich latach. Nadal obserwuje się mniejszą zgłaszalność aktów przemocy wobec mężczyzn. Mężczyźni rzadziej zgłaszają doświadczanie aktów przemocy ponieważ w społeczeństwie wciąż funkcjonuje stereotypowe przekonanie, że mężczyźni są agresorami, a kobiety, jako słaba płeć, ofiarami. Stosowana przez kobiety przemoc przyjmuje często postać ukrytych form, głównie o charakterze psychicznym, którą trudno jest udowodnić. W roku 2018r. zgłaszane akty przemocy wobec kobiet, mężczyzn i dzieci miały niewielką tendencję spadkową porównując z latami 2017 i 2019.

Osoby doświadczające przemocy domowej potrzebują zwykle pomocy psychologicznej, prawnej, materialnej, socjalnej, medycznej, a także wsparcia bliskiego otoczenia.

Niezmiennie istotny jest dalszy rozwój współpracy i przepływu informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami zajmującymi się pomaganiem ofiarom przemocy domowej.

Rysunek 22. Wykres zjawiska przemocy w latach 2017-2019.

ADRESACI PROGRAMU

Program przeznaczony jest dla mieszkańców Powiatu Rybnickiego, głównie skierowany jest do:

- Ofiar przemocy w rodzinie: dzieci, współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób niepełnosprawnych,
- Sprawców przemocy w rodzinie,
- Przedstawicieli instytucji i służb pracujących z osobami i rodzinami zagrożonymi bądź dotkniętymi przemocą,
- Społeczności lokalnej.

ZASADY DZIAŁANIA PROGRAMU

W zakresie udzielania pomocy osobom doznającym przemocy, stosującym przemoc oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie Program oparty jest na zasadach:

1. Wzajemnej współpracy i współdziałania organów władzy publicznej, organizacji pozarządowych i kościołów oraz związków wyznaniowych (ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tj. Dz.U. z 2020r. poz. 1057z późn. zm.) oraz ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876, z późn. zm.), a także innych organizacji, środowisk i osób fizycznych zobowiązanych do inicjowania i realizacji zadań związanych pośrednio lub bezpośrednio z przeciwdziałaniem występowania przemocy i jej negatywnym następstwom.
2. Jawność działań organów władzy publicznej oraz podmiotów realizujących zadania publiczne w zakresie przeciwdziałania przemocy z poszanowaniem godności jednostki.
3. Szczególnej ochrony dzieci, z zachowaniem ich prawa do wychowania się w rodzinie, poprzez udzielenie rodzinie szczególnego wsparcia w dążeniu do poprawy jej funkcjonowania.
4. Bezpłatności i dostępności usług pomocowych dla każdej kategorii osób potrzebujących bez względu na status społeczny.
5. Rzetelności, odpowiedzialności i profesjonalizmu w zakresie udzielanej pomocy.

CEL GŁÓWNY PROGRAMU

Celem głównym programu jest ograniczenie problemu i skali skutków przemocy domowej poprzez zwiększenie dostępności do pomocy prawnej, psychologicznej i terapeutycznej dla osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności działań wobec sprawców przemocy.

Cel główny programu będzie realizowany poprzez realizację celów szczegółowych.

CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU

- **Cel 1. Działania profilaktyczne i edukacyjne w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie**

Zadania:

1. Przygotowanie i udostępnienie materiałów o charakterze informacyjnym i edukacyjnym z zakresu przeciwdziałania przemocy.
Termin 2021 - 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.
2. Podniesienie świadomości i kwalifikacji różnorodnych grup zawodowych realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
Termin 2021 – 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.
3. Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych.
Termin 2021 – 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.
4. Współpraca i usprawnianie przepływu informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy oraz podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców Powiatu na temat przemocy domowej.
Termin 2021 - 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.
5. Diagnoza zjawiska przemocy na terenie Powiatu
Termin 2021 - 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.
6. Opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielanie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.
Termin 2021-2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

Wskaźniki realizacji zadania

- *liczba sporządzonych diagnoz*
- *liczba materiałów o charakterze informacyjnym i edukacyjnym*
- *liczba kampanii społecznych*

- *liczba szkoleń/ spotkań dla mieszkańców powiatu*
- *liczba szkoleń/ spotkań dla służb i podmiotów działających z zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie*
- *liczba opracowanych programów*
- *liczba zrealizowanych programów*
- *liczba uczestników programów*

Cel 2: Oddziaływania na osoby dotknięte przemocą w rodzinie

Zadania:

1. Rozbudowanie sieci i poszerzanie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, zwiększenie dostępności w udzielaniu specjalistycznej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Termin 2021 - 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

2. Nawiązywanie i wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Termin 2021 – 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w ramach działalności Punktu Interwencji Kryzysowej (telefon zaufania, Psycholog, Psychoterapeuta, Prawnik, konsultant ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz konsultant ds. Uzależnienia i Współuzależnienia).

Termin 2021 – 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

4. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie całodobowych miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Termin 2021- 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

Wskaźniki realizacji zadania

- *liczba utworzonych placówek*
- *liczba udzielonych porad i konsultacji i terapii w ramach PIK*
- *liczba osób skierowanych do specjalistycznych ośrodków*
- *liczba osób korzystających ze wsparcia w PIK -u*
- *liczba spotkań, inicjatyw zorganizowana wspólnie z innymi instytucjami, organami pozarządowymi*
- *liczba edycji szkoły dla rodziców*

- *liczba udostępnionych materiałów dotyczących możliwości wsparcia ofiar przemocy*

Cel 3. Oddziaływania na osoby stosujące przemoc w rodzinie

Zadania:

1. Ewidencjonowanie instytucji rządowych i samorządowych, podmiotów oraz organizacji pozarządowych, które realizują oferty dla osób stosujących przemoc w rodzinie, a w szczególności realizujących programy korekcyjno – edukacyjne

Termin 2021 - 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

2. Przesyłanie zaktualizowanych informatorów z danego powiatu, właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuraturom rejonowym, komendantom powiatowych/miejskich policji oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom do dnia 15 lipca każdego kolejnego roku

Termin 2021 – 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

3. Upowszechnianie baz danych oraz materiałów dotyczących wsparcia osób stosujących przemoc.

Termin 2021 – 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

4. Realizacja programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy.

Termin 2021 – 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

5. Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Termin 2021 – 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

Wskaźniki realizacji zadania:

- *liczba udostępnionych materiałów dotyczących wsparcia osób stosujących przemoc,*
- *liczba zrealizowanych programów,*
- *liczba osób przystępujących do programu,*
- *liczba osób, które zakończyły udział w programie.*

Cel 4. Wzmocnienie kadr pracowników służb społecznych i innych podmiotów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i ochroną jej ofiar,

Zadania:

- Realizacja działań mających na celu wsparcie pracowników służb społecznych, m.in. poprzez grupy wsparcia, superwizję, coaching,

Termin 2021 – 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

- Doskonalenie zawodowe kadr służb społecznych i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i ochroną jej ofiar.

Termin 2021 – 2023 Realizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku.

Wskaźniki realizacji zadania:

- *Liczba zakończonych szkoleń przez pracowników służb społecznych i innych podmiotów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i ochroną jej ofiar*

Ryzyko przy realizacji Programu:

- niewystarczające środki finansowe,
- niechęć osób dotkniętych przemocą w rodzinie wynikającą ze stereotypów społecznych w odniesieniu do możliwości szukania pomocy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- zmiany w zakresie przepisów prawa,
- niewystarczająca liczba przedstawicieli służb zaangażowana w realizację zadań na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- mała liczba osób stosujących przemoc w rodzinie zainteresowana udziałem w programach przeciwdziałających przemocy w rodzinie.
- ograniczenia dostępności związane z pandemią Covid -19 i nałożonymi obostrzeniami

W przypadku zwiększonych potrzeb podjęcia działań przeciwdziałających przemocy w rodzinie występuje ryzyko wykonania ich w większym od założonego wymiarze. Wykonanie działań przez realizatora Programu w zakresie większym niż planowany stanowić będzie wartość dodaną do realizacji celów Programu.

REALIZATORZY PROGRAMU

Podstawowym i naczelnym realizatorem programu jest **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie** w Rybniku przy współpracy z administracją rządową, samorządową, lokalnym wymiarem sprawiedliwości, służbą zdrowia, placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływania na osoby stosujące przemoc oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Dopuszcza się zlecenie realizacji działań Programu w części lub całości na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

MONITOROWANIE ORAZ EWALUACJA

Monitorowanie realizacji Programu odbywać się będzie w oparciu o sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Na bieżąco sprawowany będzie nadzór nad realizacją programu i podejmowanie niezbędnych działań zmierzających do osiągnięcia celów wyznaczonych w programie. Monitorowanie realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie rybnickim na lata 2021-2023 jest systematycznym procesem pozyskiwania informacji i danych umożliwiających wskazanie bieżącego stanu wdrażania zapisów dokumentu. Monitorowanie i ocena realizacji założeń Programu dokonywana będzie co najmniej raz do roku przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku. W oparciu o zebrane dane możliwa będzie także ewaluacja Programu. Monitoring i ewaluacja Programu może być przeprowadzona w oparciu o zaproponowane wskaźniki realizacji poszczególnych celów szczegółowych.

Bibliografia

1. Dziennik Ustaw
2. Dziennik Ustaw
3. Niebieska Linia
4. Brown K. Herbert M. „Zapobieganie przemocy w rodzinie”, Wydawnictwo PARPA, Warszawa 1999
5. Duntton G.D. „Przemoc w rodzinie” Grupa wydawnicza Bertelsmann Media, Warszawa 2001
6. Mazur J. „Przemoc w Rodzinie. Teoria i rzeczywistość” , Wydawnictwo akademickie Żak Warszawa 2002
7. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
8. Alkohol i nauka nr 1 . rok 1999
9. Alkohol i przemoc – gra bez zwycięzców. Niebieska Linia 4/2012
10. Medyczne aspekty uzależnienia od alkoholu. Marcin Wojnar. Warszawa 2017.
11. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy
12. Szymkiewicz B. (2016). Dlaczego tak trudno jest odejść.
13. Duntton G.D. „Przemoc w rodzinie” Grupa wydawnicza Bertelsmann Media, Warszawa 2001

Spis Rysunków

1. Rysunek 1. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec kobiet) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.
2. Rysunek 2. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec mężczyzn) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.
3. Rysunek 3. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec małoletnich do 6 rż.) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.
4. Rysunek 4. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec małoletnich od 6 rż do 13 rż.) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.
5. Rysunek 5. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec małoletnich od 13 do 18 rż.) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.
6. Rysunek 6. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec kobiet) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.
7. Rysunek 7. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec mężczyzn) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.
8. Rysunek 8. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec małoletnich do 6 rż.) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.
9. Rysunek 9. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec małoletnich od 6 rż do 13 rż.) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.
10. Rysunek 10. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec małoletnich od 13 do 18 rż.) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.
11. Rysunek 11. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec kobiet) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.
12. Rysunek 12. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec mężczyzn) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.
13. Rysunek 13. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec małoletnich do 6 rż.) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.
14. Rysunek 14. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec małoletnich od 6 rż do 13 rż.) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.
15. Rysunek 15. Zestawienie liczby pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej (przemoc stosowana wobec małoletnich od 13 do 18 rż.) Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.
16. Rysunek 16. Zestawienie liczby sprawców przemocy domowej – KOBIECY Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.
17. Rysunek 17. Zestawienie liczby sprawców przemocy domowej – MĘŻCZYŹNI Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2017r.
18. Rysunek 18. Zestawienie liczby sprawców przemocy domowej – KOBIECY Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.
19. Rysunek 19. Zestawienie liczby sprawców przemocy domowej – MĘŻCZYŹNI Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2018r.
20. Rysunek 20. Zestawienie liczby sprawców przemocy domowej – KOBIECY Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.
21. Rysunek 21. Zestawienie liczby sprawców przemocy domowej – MĘŻCZYŹNI Źródło danych – OPS z terenu Powiatu Rybnickiego 2019r.

Spis Wykresów

1. Wykres 1. liczba interwencji domowych (przemoc stosowana wobec kobiet, mężczyzn, małoletnich) 2017r.
2. Wykres 2. liczba interwencji domowych (przemoc stosowana wobec kobiet, mężczyzn, małoletnich) 2018r.
3. Wykres 3. liczba interwencji domowych (przemoc stosowana wobec kobiet, mężczyzn, małoletnich) 2019r.

Spis Tabel

1. Tabela 1. Zestawienie liczby osób objętych Niebieską Kartą. Źródło danych - Gminne Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Rybnickiego.
2. Tabela 2. Zestawienie liczby osób objętych Niebieską Kartą. Źródło danych - Gminne Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Rybnickiego.
3. Tabela 3. Zestawienie liczby osób objętych Niebieską Kartą. Źródło danych - Gminne Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Rybnickiego.

4. Tabela 4. Zestawienie liczby prowadzonych postępowań z art. 207 Kodeksu Karnego.

Źródło danych - Sąd Rejonowy w Rybniku.

5. Tabela 5. Zestawienie liczby prowadzonych postępowań z art. 207 Kodeksu Karnego.

Źródło danych - Sąd Rejonowy w Rybniku.

6. Tabela 6. Zestawienie liczby prowadzonych postępowań z art. 207 Kodeksu Karnego.

Źródło danych - Sąd Rejonowy w Rybniku.

Załączniki do Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Rybnickim na lata 2021 – 2023

1. Załącznik nr 1 (Program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie)
2. Załącznik nr 2 (Kontrakt Programu korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie)
3. Załącznik nr 3 (Program psychologiczno – terapeutyczny osób stosujących przemoc w rodzinie)
4. Załącznik nr 4 (Kontrakt Programu psychologiczno - terapeutycznego dla osób stosujących przemoc w rodzinie)

Powiatowe Centrum Pomocy w Rodzinie w Rybniku,
zgodnie z zaleceniami Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
realizuje:

Program Korekcyjno – Edukacyjny
dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Podstawą prawną do opracowania i realizacji programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie stanowi art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o Przeciwdziałaniu Przemocy w Rodzinie (Dz. U. z 2020 r poz. 218)., Art 72§ 1 pkt.6b ustawy Kodeksu Karnego, Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22.02.2011. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz.U. Nr 2011 nr 50 poz. 259)., Uchwała nr 16 Rady Ministrów w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021 z 1 lutego 2021 r M.P. z 2021 poz 235., Załącznika nr 1 „, Nakłady budżetu Państwa na rok 2021 w związku z uchwaleniem Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021, przyjętego Uchwałą Nr 16 Rady Ministrów z 1 lutego 2021 roku (M.P. z 2021 r. poz. 235).

Głównym celem programu jest:

„Powstrzymanie sprawców od stosowania przemocy w rodzinie”

Dalsze cele:

- uzyskanie świadomości własnych przemocowych zachowań
- rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie bez używania przemocy
- kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy

- zdobycie i podniesienie wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy

Cele będą osiągnęte poprzez edukację i korektę zachowania w oparciu o pracę nad zmianą myślenia, przekonań i postaw uczestników wobec przemocy, nauczenie ich rozpoznawania i poznawania sygnałów płynących z własnego ciała: ostrzegających i zapowiadających nadejście zachowań agresywnych oraz uczuć towarzyszących w różnych okolicznościach, a także nabywanie umiejętności brania odpowiedzialności za własne zachowanie.

Adresaci programu:

Program adresowany jest do:

- osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych albo wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary, zobowiązując je do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych;
- osób stosujących przemoc w rodzinie, które uczestniczą w terapii leczenia uzależnienia od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, dla których oddziaływania korekcyjno – edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowej terapii;
- osób, które w wyniku innych okoliczności zgłoszą się do uczestnictwa w programie korekcyjno – edukacyjnym,

Osobę stosującą przemoc w rodzinie, u której rozpoznano uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia.

Podstawowe treści edukacyjne:

1. Społeczno-kulturowe źródła i okoliczności towarzyszące przemocy domowej - powiązania między przemocą a stereotypami dotyczącymi płci i relacji między kobietami i mężczyznami oraz rodzicami i dziećmi, realne i wyobrażane różnice między mężczyznami i kobietami.

2. Problemy władzy i kontroli w relacjach międzyludzkich – potrzeby sprawców dotyczące władzy i kontroli, zaprzeczanie odpowiedzialności za przemoc i obwinianie ofiar, proces wiktyimizacji, rozróżnianie zachowań agresywnych i asertywnych, rozpoznawanie osobistych postaw związanych z przemocą, uczenie się odpowiedzialności za własne decyzje.
3. Planowanie i rozwijanie samokontroli – mechanizmy agresywnych zachowań, zaprzeczanie aktom przemocy i zniekształcanie obrazu minionych wydarzeń, zniekształcenie myślenia i unikanie świadomego wyboru oraz decyzji, rozpoznawanie sygnałów ostrzegawczych poprzez ćwiczenie „przerwy na ochłonięcie” jako doraźnej techniki powstrzymywania agresywnych reakcji, przygotowywanie indywidualnego planu zapobiegania agresywnym zachowaniom.
4. Uzależnienia i patologia życia rodzinnego – rozpoznawanie uzależnienia od alkoholu i narkotyków, specyfika związku między nadużywaniem substancji chemicznych a stosowaniem przemocy (uświadomienie, że alkohol nie jest przyczyną przemocy), zaburzenia życia rodzinnego spowodowane patologicznym zachowaniem rodziców, rozpoznawanie jak ślady bycia krzywdzonym przekształcają się we wrogość wobec innych.
5. Komunikacja interpersonalna – zdolność do rozpoznawania i konstruktywnego wyrażania uczuć, intymność i umiejętność empatycznego słuchania innych i reagowania z szacunkiem, umiejętności rozwiązywania konfliktów oparte na negocjacjach i kompromisach, rozpoznawanie różnych form wyrażania wrogości i braku szacunku oraz uczenie się konstruktywnych postaw wobec innych.
6. Promocja pozytywnych standardów i wartości życia rodzinnego – wzmacnianie poczucia odpowiedzialności za bezpieczeństwo w związkach i w rodzinie, szczerość i solidność, akceptowanie osobistej odpowiedzialności za czyny, rozwijanie zdolności do szacunku i wsparcia oraz akceptacji dla uczuć, opinii, postępowania i przyjaciół partnerki/partnera, sprawiedliwość i równość w podziale

praw i obowiązków w rodzinie, partnerstwo ekonomiczne i gotowość do materialnego wspierania dzieci niezależnie od formalnego statusu małżeństwa.

7. Przemoc seksualna – rozpoznawanie poniżających i nieakceptowanych przez partnerkę/partnera zachowań i sytuacji związanych z seksem jako ważnej formy przemocy.
8. Dzieci, przemoc i wychowanie – wpływ przemocy domowej na psychikę i zachowanie dzieci, uświadomienie, że agresywne metody wychowawcze krzywdzą dzieci i uczą je stosowania przemocy, modelowanie pozytywnych form i umiejętności rodzicielskich, formy dyscypliny bez przemocy jako alternatywa dla agresywnego karania.
9. Tolerancja i szacunek wobec osób starszych i niepełnosprawnych będących często ofiarami przemocy powinni uczyć się pozytywnych zachowań wobec ludzi starszych i niepełnosprawnych (członków ich rodzin) i radzenia sobie z sytuacjami kryzysowymi, o wiele częściej pojawiającymi się w rodzinach, gdzie są osoby starsze i niepełnosprawne, w sposób inny niż stosowanie wobec nich przemocy. Treści edukacyjne powinny przekazywać informacje o trudnościach w kontaktach interpersonalnych osób zdrowych w sile wieku z osobami starszymi lub niepełnosprawnymi.
10. Możliwości podejmowania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie działań terapeutycznych – sprawcy przemocy otrzymają informacje o możliwościach podjęcia takich działań.

Zasady realizacji Programu w Powiecie Rybnickim

1. Podstawę działań korekcyjno – edukacyjnych stanowić będzie diagnoza problemu przemocy i stanu funkcjonowania sprawcy.
2. Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych będzie prowadzony w systemie całorocznym.

3. Grupa korekcyjno – edukacyjna będzie liczyć 7-12 osób.
4. Program ma charakter koedukacyjny, co oznacza, że mogą brać w nim udział osoby obojga płci.
5. Całość programu składa się z 2 spotkań indywidualnych oraz 15 spotkań grupowych, łącznie 62 godziny zegarowe z uwzględnieniem przerw.
6. Spotkania będą się odbywać jeden raz w tygodniu, w odpowiednio przygotowanym do tego celu pomieszczeniu znajdującym się poza miejscem, w którym udziela się pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy domowej.
7. Zajęcia będą prowadzone przez osoby posiadające kwalifikacje odpowiednie do przeprowadzania działań korekcyjno- edukacyjnych.
8. Przebieg oddziaływań będzie na bieżąco monitorowany pod względem zachowań związanych z przemocą zarówno w trakcie trwania programu jak i przez okres do 3 lat po jego zakończeniu.
9. Program będzie kończyć się badaniem ewaluacyjnym uczestników dotyczącym przebiegu i efektów oddziaływań.

Metody i techniki wykorzystywane do pracy grupowej:

- mikroedukacja,
- warsztaty,
- treningi: wyrażania emocji, asertywnych zachowań, umiejętności interpersonalnych, relaksacyjne,
- projekcje filmowe

Monitorowanie oraz ewaluacja

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku we współpracy z instytucjami właściwymi miejscowo dla uczestnika Programu będzie prowadzić ewaluację i monitoring

Programu oraz jego efektów.

Monitoring będzie prowadzony w trakcie Programu (przebieg), jak i po jego zakończeniu (efekty realizacji Programu), a wyniki działań wykorzystywane będą w pracach nad doskonaleniem i upowszechnianiem dalszych metod oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych.

1. System monitorowania obejmuje:

a) w trakcie Programu (maksymalnie 20 h): - weryfikację postępów uczestników poprzez listy obecności, indywidualne karty przebiegu Programu, - weryfikację sytuacji rodzin osób stosujących przemoc w rodzinie (poprzez kontakt telefoniczny oraz bezpośrednie spotkania w siedzibie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku z członkami rodzin osób stosujących przemoc w rodzinie);

b) po zakończeniu Programu: - minimum raz na pół roku pozyskanie informacji o funkcjonowaniu sprawcy dla jednostki realizującej Program oraz kontakt z osobami pokrzywdzonymi przemocą – w okresie do 3 lat po realizacji Programu (informacje pozyskane np. w kontakcie telefonicznym we współpracy z innymi instytucjami lub członkami rodzin).

Do oceny skuteczności działań programowych niezbędna jest współpraca z partnerami programu, szczególnie tymi, którzy realizują programy przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Ewaluacja Programu będzie przeprowadzona na podstawie:

- analizy merytorycznej zawartości programu, pod kątem realizacji określonych wcześniej celów
- ankiety ewaluacyjnej dla uczestników dotycząca postaw wobec przemocy, w trakcie trwania i po zakończeniu programu
- oceny sytuacji sprawcy przemocy do 3 lat po realizacji programu (co pół roku),
- spotkań ewaluacyjnych realizatorów programu na terenie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Rybniku podsumowujące podjęte działania.

Partnerzy Programu

Założenia programowe w skutecznym osiągnięciu założonych celów i rezultatów przewidują współpracę z wieloma instytucjami i organizacjami, którymi są:

- Zespoły Interdyscyplinarne,
- Ośrodki Pomocy Społecznej,
- Sądy,
- Kuratorzy zawodowi,
- Prokuratura,
- Policja,
- Organizacje pozarządowe,
- Inne podmioty realizujące programy korekcyjno-edukacyjne;
- Rodziny uczestników Programu.

Finansowanie realizacji Programu

Realizacja Programu jest finansowana z budżetu państwa - Uchwała Nr 16 Rady Ministrów z 1 lutego 2021r. (M.P. z 2021 r. poz.235) tj. maksymalnie 900 zł x 1 uczestnik.

KONTRAKT

Ja.....

data i miejsce urodzenia.....

adres zamieszkania

telefon.....

1. Zobowiązuje się do regularnego uczestnictwa w zajęciach korekcyjno – edukacyjnych.
2. Przyjmuje odpowiedzialność za fakt stosowania przemocy w mojej rodzinie i zobowiązuje się do powstrzymywania się od agresywnych zachowań w relacjach z moją rodziną jak również z osobami obcymi.
3. Na czas udziału w programie deklaruje powstrzymywanie się od spożywania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych zmieniających świadomość.
4. Zobowiązuje się do przestrzegania zasad pracy w grupie a w szczególności zasad dotyczących zachowania tajemnicy .
5. Przyjmuje do wiadomości, że Program dopuszcza maksymalnie 2 nieobecności uczestnika na zajęciach korekcyjno – edukacyjnych (większa liczba nieobecności zostanie potraktowana jako zerwanie kontraktu).
6. Przyjmuje do wiadomości że za nieprzestrzeganie kontraktu zostanie wykluczony z Programu, o czym zostanie poinformowana instytucja kierująca mnie na W/w Program.
7. **Wyrażam zgodę na kontakt z Pracownikiem PCPR w Rybniku w czasie programu i do 3 lat po zakończeniu programu (minimum 2 razy w roku) w celu prowadzenia ewaluacji i monitoringu programu korekcyjno – edukacyjnego.**

.....
data i podpis osoby nadzorującej Program

.....
data i czytelny podpis uczestnika Programu

Powiatowe Centrum Pomocy w Rodzinie w Rybniku,
zgodnie z zaleceniami Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
realizuje:

Program Psychologiczno – Terapeutyczny
dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Jedną z form oddziaływań skierowaną do osób stosujących przemoc jest program psychologiczno – terapeutyczny, który może służyć m.in.: utrwaleniu zmiany osiągniętej w wyniku udziału w oddziaływaniach korekcyjno - edukacyjnych. Uczestnicy programu mają możliwość podczas spotkań rozwijać, utrzymywać zmianę zachowań, pogłębić samoświadomość, poznać nowe formy zachowań prospołecznych. Program ma stanowić uzupełnienie do oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych, zatem powinny być kierowane osoby stosujące przemoc w rodzinie, u których zostanie wskazana konieczność realizacji pogłębionych działań terapeutycznych lub psychologicznych, a uczestnictwo w programie korekcyjno – edukacyjnym okazała się niemożliwa lub niewystarczającą formą oddziaływań. Kwalifikacje do programu przeprowadzone będą przez psychoterapeutę prowadzącego program, podczas indywidualnego kontaktu z potencjalnym uczestnikiem.

Podstawą prawną jest art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj.: Dz. U. Nr 2020 poz. 218 z późn. zm).

Program został przygotowany w oparciu o zalecenia dotyczące opracowania i realizacji programów psychologiczno - terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie na terenie województwa śląskiego zgodnie z zapisami Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021.

Celem głównym programu jest poprawa jakości życia rodzin dotkniętych przemocą, poprzez rozwijanie i utrwalanie kompetencji sprawców przemocy w zakresie komunikacji z osobami najbliższymi, bez stosowania przemocy.

Cele szczegółowe:

- zdobycie lub poszerzenie przez uczestników wiedzy i umiejętności powstrzymywania się od zachowań przemocowych;
- utrwalenie wyuczonych pozytywnych zmian u osób, które ukończyły program korekcyjno-edukacyjny;
- kształtowanie umiejętności psychospołecznych (asertywności, rozpoznawania i wyrażania emocji, radzenia sobie w sytuacjach trudnych, konfliktowych, itp.);
- rozwijanie zdolności samoakceptacji;
- poszerzanie samoświadomości, zwłaszcza w kontekście własnych zasobów oraz ograniczeń i negatywnych stereotypów funkcjonowania w relacjach rodzinnych;
- nauka umiejętności związanych z budowaniem relacji rodzinnych, partnerskich;
- radzenie sobie ze stresem;
- rozwijanie umiejętności komunikacyjnych;
- nabywanie i doskonalenie umiejętności wychowawczych;

Uczestnikami programu mogą być:

- osoby dorosłe, stosujące przemoc w rodzinie zgłaszające się dobrowolnie,
- osoby, kierowane przez instytucje m.in.: ośrodki pomocy społecznej, kuratorów
- absolwenci programów korekcyjno – edukacyjnych, wymagający dalszej pracy nad utrwaleniem wprowadzonych zmian.

Uczestnikami programu nie mogą być:

- osoby z poważnymi zaburzeniami osobowości,
- osoby z zaburzeniami psychicznymi
- osoby uzależnione od narkotyków i alkoholu, które nie przeszły lub nie podjęły terapii uzależnień

Za uczestnika programu może być uznana wyłącznie osoba, która pozytywnie przejdzie kwalifikację podpisze kontrakt i rozpocznie spotkania programowe.

Rekrutacji dokonują: organizatorzy programu psychologiczno-terapeutycznego oraz osoby prowadzące program poprzez :

- rozsyłanie informacji do instytucji współpracujących: Sądy, Prokuratura, Komisariaty Policji;
- stała współpraca z Gminnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej, Zespołami Interdyscyplinarnymi
- umieszczanie informacji na stronach internetowych, ulotkach;

Program psychologiczno – terapeutyczny obejmuje 10 godzin indywidualnej terapii. Spotkania będą się odbywać jeden raz w tygodniu, w odpowiednio przygotowanym do tego celu pomieszczeniu znajdującym się poza miejscem, w którym udziela się pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy domowej.

Realizacja programu będzie przebiegać w zależności od specyfiki uczestników, w tym szczególnie w zależności od poziomu samoświadomości i motywacji uczestników do pracy korekcyjnej.

Etapy pracy

- Rozpoznanie i omówienie sytuacji życiowej i problemów uczestnika
- Ustalenie oczekiwań wobec terapii
- Podpisanie kontraktu terapeutycznego
- Sesje indywidualne z Konsultantem ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (na podstawie wcześniejszego rozpoznania sytuacji problemowej uczestnika terapii, terapeuta sporządzi osobisty program terapii dostosowany do możliwości i indywidualnych potrzeb uczestnika w/w programu.)

Wskaźniki:

- Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu psychologiczno-terapeutycznego powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie.

Realizatorzy:

Psycholodzy, psychoterapeuci – mający co najmniej 3 – letnie doświadczenie w pracy terapeutycznej z osobami doświadczającymi przemocy oraz osobami stosującymi przemoc.

Ewaluacja i monitoring:

- Dwie sesje podsumowujące całościową pracę terapeutyczną;
- Monitoring osoby po zakończeniu programu – prowadzony w uzgodnieniu z klientem w sprawie: sposobu monitorowania, podmiotów/osób prowadzących monitoring.

Finansowanie:

Program finansowany jest przez Wojewodę Śląskiego ze środków na realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

KONTRAKT

Ja.....

data i miejsce urodzenia.....

adres zamieszkania

telefon.....

1. Zobowiązuję się do regularnego uczestnictwa w sesjach indywidualnych (1 h tygodniowo x 10 sesji terapeutycznych)
2. Przyjmuję odpowiedzialność za fakt stosowania przemocy w mojej rodzinie i zobowiązuję się do powstrzymywania się od agresywnych zachowań w relacjach z moją rodziną jak również z osobami obcymi.
3. Na czas udziału w Programie deklaruję powstrzymywanie się od spożywania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych zmieniających świadomość.
4. Przyjmuję do wiadomości, że moja nieobecność na sesji musi być zgłoszona terapeutce co najmniej na 2 dni przed wyznaczonym terminem sesji. Dopuszcza się dwukrotne odwołanie sesji terapeutycznej. Sesja, która przepadła musi zostać odrobiona, co automatycznie wydłuża czas zakończenia Programu.
5. Nieusprawiedliwiona i nieodwołana nieobecność automatycznie wyklucza mój dalszy udział w Programie.
6. Przyjmuję do wiadomości, że za nieprzestrzeganie kontraktu zostanę wykluczony z Programu, o czym zostanie poinformowana instytucja kierująca mnie na W/w Program.

.....

data i czytelny podpis uczestnika Programu

.....

data i podpis osoby nadzorującej Program